

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง บทบาทของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ
ในการให้ความคุ้มครองและดูแลคนไทยภายใต้
สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา

จัดทำโดย นางสาวกัลยัณนา เหมกมล
รหัส 17025

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 17 ปี 2569
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง บทบาทของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ
ในการให้ความคุ้มครองและดูแลคนไทยภายใต้
สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา

จัดทำโดย นางสาวกัลยัณนา เหมกมล
รหัส 17025

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 17 ปี 2569
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูตปัญญรักษ์ พูลทรัพย์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต ดร.จรรย์วัฒน์ สันตะบุตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้วิเคราะห์บทบาทของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ ในการคุ้มครองและดูแลคนไทยภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา โดยศึกษา พัฒนาการของสถานการณ์และปฏิกิริยาของคนไทยในเขตกงสุล เปรียบเทียบแผนการเคลื่อนย้ายคนไทย ในสถานการณ์ปกติกับภายหลังการเกิดความขัดแย้ง และศึกษาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในพื้นที่ เพื่อนำผลการศึกษาไปสู่การยกระดับการปฏิบัติการกิจคุ้มครองคนไทยของสถานกงสุลใหญ่ฯ ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาส่งผลให้การคุ้มครอง และดูแลคนไทยมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะข้อจำกัดด้านการประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่น ของกัมพูชาซึ่งมีขั้นตอนและความล่าช้าเพิ่มขึ้นเมื่อความสัมพันธ์ทวิภาคีตึงเครียด ขณะเดียวกัน คนไทยในเขตกงสุลมีสถานะและความต้องการแตกต่างกัน ตลอดจนแผนเคลื่อนย้ายคนไทยใน สถานการณ์ฉุกเฉินมีข้อจำกัดโดยเฉพาะในกรณีที่สถานการณ์ยกระดับและจุดผ่านแดนถูกปิด ขณะเดียวกัน เครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานไทย หน่วยงานท้องถิ่นกัมพูชา คณะกงสุลต่างชาติ ชุมชนไทย และภาคประชาสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การประสานงานและการให้ความช่วยเหลือ คนไทยตกทุกข์ได้ยากสามารถดำเนินการได้ในระหว่างที่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยังมีข้อจำกัด

ข้อเสนอของรายงานฉบับนี้มุ่งยกระดับบทบาทของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในการคุ้มครองและ ดูแลคนไทยในทุกสถานการณ์ โดยแบ่งเป็นระยะสั้นภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับ กัมพูชาที่ยังเปราะบาง ได้แก่ (1) จัดทำแผนคุ้มครองคนไทยโดยจำแนกตามสถานะและความต้องการ เพื่อกำหนดมาตรการช่วยเหลือที่เหมาะสม (2) เพิ่มความยืดหยุ่นของแผนเคลื่อนย้ายคนไทยให้ ครอบคลุมช่องทางสำรอง การลำเลียงเป็นกลุ่มย่อย และการดูแลกลุ่มเปราะบาง (3) พัฒนาระบบรับ แจ้งเหตุและติดตามสถานะสำหรับคนไทยตกทุกข์ได้ยาก โดยเฉพาะกรณีผู้ที่ถูกควบคุมตัวหรือประสงค์ ออกจากเครือข่ายลอบลวงออนไลน์ เพื่อให้การช่วยเหลือรวดเร็วและบรรเทาความวิตกกังวลของญาติ (4) ดำเนินการสื่อสารเชิงรุกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่คนไทยในพื้นที่ใช้จริง เพื่อเตือนภัยให้ข้อมูลที่ ถูกต้อง และป้องปรามการเดินทางไปทำงานผิดกฎหมายในกัมพูชาโดยใช้ถ้อยคำกระชับไม่สร้างความ ตื่นตระหนก

ในระยะยาวเมื่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาเข้าสู่ภาวะปกติ ภารกิจสำคัญคือการฟื้นฟู ความไว้วางใจและเสริมสร้างกลไกความร่วมมือระดับพื้นที่ให้กลับมาเข้มแข็งยิ่งขึ้น รวมทั้งถอด บทเรียนหลังวิกฤตเพื่อปรับปรุงคู่มือและแผนเคลื่อนย้ายคนไทยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานกงสุลใหญ่ฯ

สามารถปฏิบัติภารกิจทั้งการคุ้มครองและดูแลคนไทย และการรักษาและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านในมิติต่าง ๆ ได้อย่างสมดุลและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อผลประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติและประชาชนไทยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 17 ประจำปี 2569 สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ โดยผู้ศึกษาขอขอบพระคุณผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศที่ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ซึ่งเนื้อหาสาระและทักษะการบริหารที่ได้รับจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการต่อไป

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการที่ปรึกษาประกอบด้วย เอกอัครราชทูต ปัญญรักษ์ พูลทรัพย์ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก พร้อมด้วยเอกอัครราชทูต ดร.จริยวัฒน์ สันตะบุตร และ ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง ตลอดจนให้ข้อคิดเห็น และคำแนะนำทางวิชาการที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ให้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณกงสุลใหญ่ ณ นครสุราษฎร์ธานี สุนทโรดม ผู้บังคับบัญชาที่กรุณาสับสนุนให้ผู้ศึกษา เข้ารับการอบรมในครั้งนี้ ตลอดจนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดทำรายงาน อีกทั้งขอขอบคุณคุณอำนาจ พลละพลีวัลย์ รองอธิบดีกรมการกงสุล อดีตผู้อำนวยการกองคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ และคุณรัชพล มณีเหล็ก ผู้อำนวยการกองต่อต้านการค้ามนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์ ถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานและให้ความเห็นอันเป็นประโยชน์ รวมถึงคุณพนม ทองประยูร นักการทูตชำนาญการพิเศษ กรมเอเชียตะวันออก ที่กรุณาสับสนุนข้อสนเทศที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้รายงานฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ ขอขอบคุณเพื่อนข้าราชการและเจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ โดยเฉพาะคุณพสุกันต์ ติระอรรถกร และคุณดวงกมล เตชะธเนศ ที่ให้ความเอื้อเฟื้อและสนับสนุนข้อมูล ตลอดจนช่วยปฏิบัติราชการแทนในระหว่างที่ผู้ศึกษาเข้ารับการอบรม

นอกจากนี้ ขอขอบคุณผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการทุกท่าน ที่ได้บริหารจัดการหลักสูตร ดูแลเอาใจใส่ และอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดียิ่งตลอดระยะเวลาของการอบรม และขอขอบคุณเพื่อนผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 17 ทุกท่าน สำหรับมิตรภาพ ความช่วยเหลือเกื้อกูล และกำลังใจที่มีให้กันตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม

ในโอกาสนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ น้องชาย และเพื่อน ๆ ทุกคนที่เป็นเบื้องหลังความสำเร็จและกำลังใจที่ดี ตลอดจนให้การสนับสนุนอย่างดียิ่งเสมอมา

กัลยানা เหมกมล

กันยายน 2569

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลัง และความสำคัญของหัวข้อที่จะศึกษา	1
1.2 การวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	9
บทที่ 2 การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและผลการศึกษา	11
2.1 การกำหนดประเด็นศึกษา	11
2.2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษา	11
2.3 สรุปผลการศึกษา	27
บทที่ 3 ข้อเสนอ	30
3.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย	30
3.2 ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	31
บรรณานุกรม	36
ประวัติผู้เขียน	39

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	สถิติงานกงสุลของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ	2
ตารางที่ 2	ลำดับเหตุการณ์การปรับลดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับกัมพูชา	5
ตารางที่ 3	จุดผ่านแดนและจุดผ่อนปรนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา	13
ตารางที่ 4	ลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญเกี่ยวกับการดำเนินมาตรการควบคุมการปิด-เปิด จุดผ่านแดนทุกประเภทตามแนวชายแดนไทยกับกัมพูชา	15

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง และความสำคัญของหัวข้อที่จะศึกษา

1.1.1 การจัดตั้งสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ

เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2566 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการให้กระทรวงการต่างประเทศเปิดสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ โดยเล็งเห็นถึงความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของกัมพูชาในฐานะเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสำคัญทั้งด้านความสัมพันธ์ทวิภาคีที่ใกล้ชิด และมีความร่วมมือกับไทยอย่างรอบด้านและหลากหลาย ในขณะที่ตลอดแนวชายแดนไทย-กัมพูชายังมีปัญหาการลักลอบข้ามแดน การค้าของผิดกฎหมาย และการเก็บกักผู้หนีระเบิด สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ยุทธศาสตร์ทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจของกัมพูชาและอยู่ใกล้กับพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชามากกว่าสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ¹ จึงสามารถช่วยแบ่งเบาภารกิจของสถานเอกอัครราชทูตฯ ตลอดจนเป็นศูนย์ประสานงานของกระทรวงการต่างประเทศและหน่วยราชการไทยอื่น ๆ ในกรณีเร่งด่วน เมื่อมีความจำเป็นต้องประสานงานพื้นที่ชายแดนในโอกาสแรกได้²

สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2567 มีเขตกงสุลครอบคลุม 8 จังหวัดในภูมิภาคตะวันตกและตะวันตกเฉียงเหนือของกัมพูชา ในจำนวนนี้ 6 จังหวัดมีชายแดนติดกับประเทศไทยได้แก่ บันทายมีชัย อุดรมีชัย ไพลิน โพธิ์สัตว์ พระวิหาร และมีจังหวัดสตึงแตรงที่ติดกับชายแดนลาว โดยมีเมืองเสียมราฐเป็นศูนย์กลางเชื่อมต่อจังหวัดต่าง ๆ ข้างต้น สถานกงสุลใหญ่ฯ มีภารกิจหลักในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในระดับท้องถิ่นของกัมพูชา ตลอดจนการรักษามลประโยชน์ของชาติในมิติต่าง ๆ อาทิ การค้า เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ ตลอดจนการคุ้มครองและดูแลคนไทยทั้งที่พำนักอยู่ในเขตกงสุลและคนไทยที่

¹ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญตั้งอยู่ห่างจากจุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก จ.สระแก้ว 411 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 7 ชั่วโมง ในขณะที่สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ ตั้งอยู่ห่างจากจุดผ่านแดนดังกล่าว 152 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 3 ชั่วโมง

² กระทรวงการต่างประเทศ, “การเปิดสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ และการปิดสถานกงสุลใหญ่ ณ กรุงอันตานานาวิโว สาธารณรัฐมาดากัสการ์เป็นการถาวร,” (หนังสือด่วนที่สุด ที่ 0206/11876 22 ธันวาคม 2566).

เดินทางเข้า-ออกบริเวณชายแดน โดยเฉพาะในเมืองปอยเปต จังหวัดบันทายมีชัย ซึ่งประมาณการว่ามีคนไทยพำนักอยู่กว่า 15,000 คน

การจัดตั้งสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ คาดหวังว่า จะช่วยให้การประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นมีความใกล้ชิดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ท่ามกลางปฏิสัมพันธ์บริเวณชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชาที่มีประเด็นละเอียดอ่อน อาทิ การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย การค้ามนุษย์ การหลอกลวงทางออนไลน์ และปัญหาแรงงานข้ามชาติ สถานกงสุลใหญ่ฯ จะมีบทบาทสำคัญในการร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นของกัมพูชาในการแก้ไขปัญหาบริเวณพื้นที่ชายแดนอย่างทันที่ โดยเฉพาะการคุ้มครองด้านกงสุลกับคนไทยที่อาจจะเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ซึ่งเข้ามาทำงานในกาสิโนและแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ตลอดจนสนับสนุนภารกิจด้านการข่าวเชิงลึกและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลักษณะการเมืองท้องถิ่นของกัมพูชามักจะมีผู้มีอิทธิพลในพื้นที่แต่ละจังหวัด สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงจำเป็นต้องกระชับความสัมพันธ์กับพื้นที่ให้แน่นแฟ้น เพื่อสะดวกต่อการดำเนินความสัมพันธ์ และประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นได้ใกล้ชิดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.1.2 ภารกิจการคุ้มครองและดูแลคนไทยในเขตกงสุลในสถานการณ์ปกติ

1) การคุ้มครองและดูแลคนไทย เขตกงสุลโดยเฉพาะบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา มีคนไทยอยู่จำนวนมาก และประชาชนของสองประเทศข้ามแดนไปมาหาสู่กันอย่างต่อเนื่อง การคุ้มครองและดูแลคนไทยจึงเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ โดยสถานกงสุลใหญ่ฯ ให้ความช่วยเหลือคนไทยตกทุกข์ได้ยากในกรณีต่าง ๆ เช่น คนไทยเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต คนไทยที่กระทำผิดกฎหมายและถูกจับกุม ผู้ที่อ้างว่าถูกหลอกลวงเข้ามาทำงานผิดกฎหมายและขอรับความช่วยเหลือกลับประเทศไทย ตลอดจนการเนรเทศคนไทยที่พ้นโทษจากทั้งจากข้อหาเข้ากัมพูชาโดยผิดกฎหมายและข้อหาอื่น ๆ กลับประเทศไทย

ตารางที่ 1 สถิติงานกงสุลของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ

งานกงสุล	2568 (รวมทั้งปี)	2569 (มกราคม-มิถุนายน)
หนังสือเดินทาง/เอกสารเดินทางฉุกเฉิน	178 ฉบับ	200 ฉบับ
งานนิติกรณ์	9 ฉบับ	10 ฉบับ
การคุ้มครองคนไทย	91 ครั้ง	50 ครั้ง
การคัดกรองคนไทย (กรณีเนรเทศกลับประเทศไทย)	233 คน	848 คน

2) จำนวนคนไทยก่อนเกิดสถานการณ์ความขัดแย้ง ในปี 2567 มีนักท่องเที่ยวไทยไปเยือนกัมพูชา 2,146,674 คน³ นับเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติอันดับหนึ่งที่ได้เดินทางไปยังกัมพูชา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวชายแดนและการเดินทางไปเยี่ยมชมนครวัดที่เมืองเสียมราฐ โดยในเมืองเสียมราฐมีคนไทยพำนักอยู่ประมาณ 100 คน⁴ ส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจ ผู้บริหาร และพนักงานของภาคเอกชนไทย อาทิ ธนาการกรุงไทย ห้างค้าปลีกแม็คโคร โรงแรม Sofitel Angkor โรงแรม Tara Angkor บริษัท ATK Tours โรงพยาบาลนานาชาติรอยัลฮิลล์ รวมถึงธุรกิจโรงแรมและร้านอาหารรายย่อย ตลอดจนคนไทยที่มีครอบครัวเป็นชาวท้องถิ่นหรือชาวต่างชาติที่ทำงานในเมืองเสียมราฐ

อย่างไรก็ดี คนไทยในเขตกรุงสกลส่วนใหญ่พำนักอยู่บริเวณชายแดนโดยเฉพาะที่เมืองปอยเปต ซึ่งเป็นชุมชนใหญ่ที่มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นคนที่มีครอบครัว นักธุรกิจ นักลงทุน พนักงานและลูกจ้างของธุรกิจไทย นักท่องเที่ยว พนักงานกาสิโน รวมถึงกลุ่มคนที่เข้าไปทำงานให้กับเครือข่ายอาชญากรรมทางเทคโนโลยีและการพนันออนไลน์ โดยที่คนกลุ่มหลังนี้ มักจะไม่มีปฏิสัมพันธ์กับสถานกงสุลใหญ่ฯ หากไม่ประสบปัญหาตกทุกข์ได้ยาก รวมทั้งไม่ลงทะเบียนคนไทยและไม่ประสงค์จะแสดงตนต่อภาครัฐ ทำให้การประมาณการจำนวนคนไทยที่เมืองปอยเปตต้องประเมินจากข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ โดยสถิติของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดสระแก้ว มีข้อมูลว่า ในปี 2567 คนไทยเดินทางจากไทยเข้า-ออกกัมพูชาที่จุดผ่านแดนบ้านคลองลึก-ปอยเปต โดยใช้หนังสือเดินทางจำนวน 1,742,316 ครั้ง และใช้หนังสือเดินทางผ่านแดนอีกจำนวน 1,429,764 ครั้ง ซึ่งเป็นไปได้ว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เดินทางเข้า-ออกประจำวัน เฉลี่ยประมาณ 8,000 คน ในขณะที่จำนวนคนที่รวมกลุ่มกันในแอปพลิเคชันสื่อสารออนไลน์ เช่น กลุ่มไลน์ของภาคประชาสังคมในพื้นที่ “ข่าวสารด้านไทยกัมพูชา” มีคนอยู่ประมาณ 12,000 คน กลุ่มแอปพลิเคชันเทเลแกรมชื่อ “วงใน ปอยเปต” มีสมาชิกประมาณ 8,000 คน เมื่อพิจารณาพร้อมกับข้อมูลจากเครือข่ายภาคประชาสังคมและหน่วยงานชายแดนจึงประเมินว่าในสถานการณ์ปกติ มีคนไทยในเมืองปอยเปตประมาณ 15,000 คน นอกจากนั้น มีคนไทยในเรือนจำประจำจังหวัดบันทายมีชัย ประมาณ 500 คน ประจำจังหวัด อุดรมีชัย 48 คน และประจำจังหวัดเสียมราฐ 3 คน

3) แผนช่วยเหลือหรืออพยพคนไทยในสถานการณ์ฉุกเฉิน สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดทำแผนอพยพไว้ตั้งแต่เริ่มจัดตั้ง โดยได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับแผนของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ อย่างไรก็ตาม แผนดังกล่าว เป็นการจัดทำตามแบบฟอร์มมาตรฐานของกระทรวงการ

³ Ministry of Tourism of Cambodia, “International Tourist Arrivals to Cambodia by Country of Residence,” Tourism Statistics Report December 2025 (January 2026): 4–5.

⁴ ข้อมูลจากฐานข้อมูลลงทะเบียนคนต่างชาติของสำนักงานตำรวจเมืองเสียมราฐ ในจำนวนนี้มีผู้ลงทะเบียนคนไทยประมาณ 50 คน ทั้งนี้ มีคนไทยในกลุ่มไลน์ Thai in Siem Reap 188 คน

ต่างประเทศ โดยแบ่งออกเป็น กรณีเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองหรือเกิดสงคราม กรณีภัยพิบัติทางธรรมชาติ กรณีโรคระบาดรุนแรง

สำหรับกรณีเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองหรือเกิดภัยสงคราม จัดระดับการเตรียมความพร้อมออกเป็น 4 ระดับ คือ สีเขียว (สถานการณ์ปกติ) สีเหลือง (เริ่มมีข่าวความไม่สงบ ข้อพิพาทหรือการปะทะ) สีส้ม (เกิดความไม่สงบเป็นระยะ มีการปะทะระหว่างกลุ่มต่าง ๆ มีแนวโน้มขยายตัวเป็นวงกว้าง และสีแดง (เกิดความไม่สงบรุนแรงต่อเนื่อง เกิดความขาดแคลนอาหารและสาธารณสุขโรคไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน) โดยเมื่อถึงระดับสีแดง การอพยพคนไทยจะต้องพึ่งพาเส้นทางอพยพทางรถยนต์ไปยังชายแดน และอาศัยการประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นของประเทศเจ้าบ้านอย่างใกล้ชิด

1.1.3 สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา

หลังจากการจัดตั้งสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐได้เพียงประมาณ 10 เดือน ไทยและกัมพูชาได้เผชิญกับสถานการณ์ความขัดแย้งบริเวณพื้นที่ชายแดนตั้งแต่ช่วงปลายเดือนพฤษภาคม 2568 ซึ่งนำไปสู่ความตึงเครียดและเหตุการณ์ปะทะด้วยกำลังทหารอย่างรุนแรง 2 รอบ

การปะทะด้วยกำลังทหารตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชารอบแรกเกิดขึ้นช่วง 24-28 กรกฎาคม 2568 นำไปสู่การประกาศลดระดับความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศเป็นระดับเลขานุการिटั้งแต่วันที่ 24 กรกฎาคม 2568 และมีการใช้มาตรการควบคุมจุดผ่านแดนไทย-กัมพูชา

หลังจากการปะทะรอบแรก ทั้งสองฝ่ายได้บรรลุข้อตกลงหยุดยิงเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2568 และได้ลงนามในถ้อยแถลงผลการพบหารือระหว่างนายกรัฐมนตรีไทยและกัมพูชาเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2568 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ มาเลเซีย

อย่างไรก็ดี ได้เกิดการปะทะตามแนวชายแดนอีกรอบในช่วงวันที่ 7-27 ธันวาคม 2568 ก่อนที่ทั้งสองฝ่ายจะบรรลุข้อตกลงหยุดยิงอีกครั้งในการประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไป ไทย-กัมพูชา (General Border Committee: GBC) สมัยพิเศษ ครั้งที่ 3/2568 เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2568

อนึ่ง จุดผ่านแดนทางบกระหว่างไทย-กัมพูชาได้ถูกปิดมาตั้งแต่ 29 กรกฎาคม 2568 จนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการค้าชายแดนที่จากเดิมก่อนมีมูลค่ากว่า 180,000 ล้านบาทเมื่อปี 2567 กลายเป็นไม่มีการค้าชายแดนโดยสิ้นเชิงเมื่อจุดผ่านแดนปิดลง โดยสภาธุรกิจไทย-กัมพูชาประเมินเสียหายทางเศรษฐกิจรวมเกือบ 300,000 ล้านบาท⁵ นอกจากนี้ สถาบันนโยบายยุทธศาสตร์ (Institute for Strategic Policy: ISP) ประเมินการว่า มูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจ

⁵ ประภาศรี โอสนานนท์, “ทุนไทยจ่อสูญพันธุ์ในกัมพูชา ชีพชีวินสัมพันธ์ 2 ชาติไขว่ถวญาน,” กรุงเทพธุรกิจ, [ออนไลน์], 20 กรกฎาคม 2569, แหล่งที่มา: <https://www.bangkokbiznews.com/economics/1243798> [25 สิงหาคม 2569]

จากสถานการณ์ความขัดแย้งอยู่ที่ 24,000 ล้านบาทต่อเดือน ประกอบด้วยความเสียหายทางการค้าโดยตรง 16,260 ล้านบาท และความเสียหายทางอ้อมจากการหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทานและการลงทุนที่ลดลง 7,800 ล้านบาท⁶

แม้สถานการณ์ปัจจุบันมีแนวโน้มทรงตัวแต่ยังคงมีความเปราะบางและละเอียดอ่อน อีกทั้งยังมีคนไทยพำนักอย่างผิดกฎหมายหรือทำงานในเครือข่ายอาชญากรรมออนไลน์อยู่จำนวนหนึ่ง สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงยังต้องติดตามพัฒนาการของสถานการณ์และเตรียมความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือคนไทยในเขตกงสุลอย่างต่อเนื่องต่อไป

1.1.4 การปรับลดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับกัมพูชา

หลังจากเกิดสถานการณ์ความขัดแย้ง ไทยและกัมพูชาได้ปรับลดความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการลงเป็นระดับเลขานุการโทตั้งแต่ปลายเดือนกรกฎาคม 2568 เป็นต้นมา ส่งผลให้ปัจจุบันไม่มีนักการทูตในระดับสูงกว่าเลขานุการโทประจำอยู่ที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ อย่างไรก็ตาม สำนักงานผู้ช่วยทูตอื่น ๆ ยังคงมีผู้แทนตามปกติ

ทั้งนี้ ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม-15 ตุลาคม 2568 กระทรวงการต่างประเทศมีคำสั่งให้กงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ เดินทางไปช่วยราชการที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ เพื่อช่วยการบริหารจัดการภายในสถานเอกอัครราชทูตฯ โดยมีรองกงสุลใหญ่รักษาราชการที่ สถานกงสุลใหญ่ฯ

ตารางที่ 2 ลำดับเหตุการณ์การปรับลดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับกัมพูชา

วันเดือนปี	เหตุการณ์
28 พฤษภาคม 2568	เกิดเหตุการณ์ยิงปะทะระหว่างทหารไทยและกัมพูชาที่บริเวณช่องบก จังหวัดอุบลราชธานี
18 มิถุนายน 2568	ฝ่ายกัมพูชาเผยแพร่คลิปเสียงบทสนทนาระหว่างสมเด็จ ฮุน เซน กับนางสาวแพทองธาร ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี
19 มิถุนายน 2568	– กระทรวงการต่างประเทศเรียกเอกอัครราชทูตกัมพูชาประจำประเทศไทยมารับหนังสือประท้วงเพื่อแสดงความไม่พอใจ – กระทรวงการต่างประเทศเรียกเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ เดินทางมาหารือขอราชการที่ประเทศไทย
21 มิถุนายน 2568	เอกอัครราชทูตกัมพูชาประจำประเทศไทยเดินทางกลับกัมพูชา

⁶ Chongkiattavorn, K., “Way forward for Thai-Cambodia trust building,” Institute for Strategic Policy 27 August 2026 [Online] Available from : <https://www.ispadvisory.com/way-forward-thai-cambodia-trust-building/> [2026, August 27]

วันเดือนปี	เหตุการณ์
23 กรกฎาคม 2568	ทหารไทยเหยียบพุนระเบิดสังหารบุคคลที่ชื่องานมา จังหวัดอุบลราชธานี (ครั้งที่สองในปี 2568 หลังเกิดเหตุครั้งแรกเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2568) ซึ่งนายภูมิธรรม เวชยชัย รักษาการนายกรัฐมนตรี ประกาศมาตรการ ตอบโต้ รวมถึงการปรับลดความสัมพันธ์ทางการทูต
24 กรกฎาคม 2568	- รัฐบาลกัมพูชาประกาศลดระดับความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการเหลือระดับเลขานุการโท โดยขอให้เอกอัครราชทูตไทยและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเดินทางออกจากกัมพูชาทันที - เริ่มเกิดเหตุปะทะบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา - ในช่วงการประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติ ครั้งที่ 7/2568 กระทรวงการต่างประเทศได้เสนอการลดระดับระดับความสัมพันธ์ทางการทูตเพื่อตอบโต้ กัมพูชา ซึ่งสภาความมั่นคงแห่งชาติมีมติเห็นชอบ - ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ลดระดับความสัมพันธ์ทางการทูตกับกัมพูชาเหลือระดับเลขานุการโท และเรียกเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญกลับอย่างเป็นทางการ ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศได้มีแถลงการณ์อย่างเป็นทางการในเรื่องดังกล่าว
25 กรกฎาคม 2568	กระทรวงการต่างประเทศเชิญอุปทูตกัมพูชาประจำประเทศไทย (ระดับเลขานุการโท) มารับหนังสือแจ้งการลดระดับความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ ควบคู่กับยื่นหนังสือประท้วงเรื่องทหารไทยเหยียบพุนระเบิดสังหารบุคคล ครั้งที่ 2 และต่อการที่ฝ่ายกัมพูชาเริ่มโจมตีไทย
28 กรกฎาคม 2568	สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ มีหนังสือแจ้งฝ่ายกัมพูชาเรื่องการแต่งตั้งเลขานุการโทเป็นอุปทูต
29 กรกฎาคม 2568	สถานเอกอัครราชทูตกัมพูชาประจำประเทศไทยมีหนังสือแจ้งกระทรวงการต่างประเทศ แต่งตั้งเลขานุการโทเป็นอุปทูต
30 กรกฎาคม- 3 สิงหาคม 2568	กระทรวงการต่างประเทศได้ทยอยมีคำสั่งให้นักการทูตที่ประจำการอยู่ที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ เดินทางกลับมาหารือราชการที่กระทรวงการต่างประเทศ และแต่งตั้งให้เจ้าหน้าที่ระดับเลขานุการโทที่สถานเอกอัครราชทูตฯ เป็นอุปทูต
1 สิงหาคม 2568	กระทรวงการต่างประเทศมีคำสั่งให้กงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ เดินทางไปช่วยราชการที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ

วันเดือนปี	เหตุการณ์
16 ตุลาคม 2568	กระทรวงการต่างประเทศมีคำสั่งให้กงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ กลับไปปฏิบัติหน้าที่ที่สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ
24 กรกฎาคม 2569	กระทรวงการต่างประเทศมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ระดับที่ปรึกษา 2 คนไปประจำการที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ ในตำแหน่ง เลขานุการโท โดยเป็นการกำหนดตำแหน่งท้องถิ่น (local rank) ให้สอดคล้องกับการลดระดับความสัมพันธ์ทางการทูต ⁷

1.1.5 ความท้าทายในการดำเนินการกิจดูแลและคุ้มครองคนไทยภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา

ภายใต้บริบทของสถานการณ์ความตึงเครียดระหว่างไทยและกัมพูชา การดำเนินการกิจดูแลและคุ้มครองเผชิญกับข้อจำกัดและความท้าทายหลายประการ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภาวะวิกฤต โดยสามารถจำแนกความท้าทายที่สำคัญได้ดังนี้

1) ข้อจำกัดด้านการประสานงานและกลไกความร่วมมือระดับพื้นที่ ในช่วงที่สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชามีความตึงเครียดสูง สถานกงสุลใหญ่ฯ พบว่าการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกัมพูชาที่เกี่ยวข้องกับงานด้านกงสุล ในมิติการคุ้มครองและช่วยเหลือคนไทย เช่น การสอบถามข้อมูลจากสถานกักกันคนต่างด้าวและสถานีตำรวจต่าง ๆ เกี่ยวกับคนไทยที่ถูกจับกุม ใช้เวลานานและมีขั้นตอนเพิ่มมากขึ้น อีกทั้ง สถานกักกันฯ ไม่แจ้งการควบคุมตัวคนไทยให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ทราบในทันทีเหมือนเช่นที่เคยดำเนินการก่อนหน้านี้ และบางกรณีสถานกงสุลใหญ่ฯ ต้องมีหนังสือขอความร่วมมือที่เป็นทางการอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรเพิ่มจากปกติ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่กัมพูชาที่เคยให้ความร่วมมือกับสถานกงสุลใหญ่เป็นอย่างดีในช่วงก่อนหน้านี้ กลับไม่แจ้งข้อมูลโดยเร็วตามที่เคยปฏิบัติ และใช้เวลานานขึ้นในการให้คำตอบและประสานงาน

ตัวอย่างหนึ่งของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคือ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2568 กงสุลใหญ่ฯ ประสานงานผู้ว่าราชการจังหวัดบันทายมีชัย ขออนุญาตให้คนไทยเดินทางกลับประเทศไทยทางจุดผ่านแดนปอยเปต แต่ได้รับแจ้งว่า จังหวัดบันทายมีชัยไม่เกี่ยวข้องและขอไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเปิดจุดผ่านแดน และผู้ว่าราชการจังหวัดบันทายมีชัยยังได้ดำเนินฝ่ายไทยต่อประเด็นสถานการณ์ชายแดนและการที่ทหารกัมพูชาเสียชีวิต หลังจากนั้น สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับหนังสือจังหวัดบันทายมีชัย ลงวันที่

⁷ การที่กระทรวงการต่างประเทศส่งนักการทูตระดับที่ปรึกษาไปประจำการที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญในตำแหน่ง เลขานุการโท เป็นการกำหนดตำแหน่งตามสถานะทางพิธีการทูตในประเทศเจ้าบ้านเพื่อให้สอดคล้องกับระดับความสัมพันธ์ทางการทูตที่ถูกปรับลดลง มิได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงระดับตำแหน่งประจำของนักการทูตดังกล่าวในระบบราชการไทย

30 ธันวาคม 2568 ตอบหนังสือสถานกงสุลใหญ่ฯ เกี่ยวกับการขอความอำนวยความสะดวกให้คนไทยกลับประเทศไทยดังกล่าวอย่างเป็นทางการอีกครั้ง ระบุว่า จังหวัดบันทายมีชัยไม่มีอำนาจดำเนินการในเรื่องดังกล่าว

ดังนั้น ในสถานะที่ความสัมพันธ์ทวิภาคีมีความตึงเครียด การบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของกัมพูชาขาดความคล่องตัว ทำให้กระบวนการให้ความช่วยเหลือคนไทยเกิดความล่าช้าและขาดประสิทธิภาพ

2) ความซับซ้อนในการช่วยเหลือคนไทยซึ่งเดินทางเข้าเมืองหรือลักลอบทำงานอย่างผิดกฎหมาย อุปสรรคสำคัญในการประเมินความเสี่ยงและกำหนดมาตรการช่วยเหลือคนไทย คือ กลุ่มคนไทยที่เดินทางเข้าไปพำนักหรือลักลอบทำงานในกัมพูชาอย่างผิดกฎหมาย โดยเฉพาะกลุ่มที่เข้าไปทำงานในเครือข่ายอาชญากรรมทางออนไลน์ กลุ่มบุคคลเหล่านี้มักหลีกเลี่ยงการแสดงตนต่อภาครัฐ และไม่ดำเนินการลงทะเบียนคนไทยในต่างประเทศกับสถานกงสุลใหญ่ฯ ตลอดจนไม่ตระหนักรู้ถึงระดับความรุนแรงของสถานการณ์ ทำให้แม้จะเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งและมีการประกาศเตือนภัยแล้ว ก็ยังมีคนไทยเดินทางเข้าเมืองบ่อยๆ อยู่ หรือประสงค์จะพำนักอยู่ต่อไปเนื่องจากเหตุผลทางเศรษฐกิจ จึงเป็นข้อจำกัดอย่างยิ่งต่อการติดตาม การแจ้งเตือนภัย และการบริหารจัดการเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ

นอกจากนี้ ในส่วนของกลุ่มคนไทยที่เข้าไปทำงานในเครือข่ายหลอกลวงออนไลน์หรือเว็บพนันออนไลน์ในกัมพูชา แม้ว่าบางส่วนอาจสมัครใจเดินทางไปทำงานเพราะแรงจูงใจด้านรายได้ แต่ต่อมาอาจถูกควบคุม บังคับ ข่มขู่ ยึดเอกสารประจำตัว หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือของขบวนการอาชญากรรม หรืออาจถูกจับกุมระหว่างการปฏิบัติการปราบปรามอาชญากรรมทางออนไลน์โดยทางการกัมพูชาและถูกนำตัวไปควบคุมตัวที่สถานกักกันหรือเรือนจำ จึงต้องการความช่วยเหลือให้พาตัวออกจากสถานที่ที่ถูกกักขังหรือคุมตัวไว้ หลายกรณี บุคคลเหล่านี้ขาดการติดต่อกับญาติที่ไทยซึ่งมีความคาดหวังให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ช่วยติดตามหาตัวบุคคลและช่วยเหลือบุคคลดังกล่าวด้วย

3) ความท้าทายในการจัดทำแผนเคลื่อนย้ายคนไทย ในกรณีที่สถานการณ์ยกระดับสู่ภาวะวิกฤตซึ่งมีความจำเป็นเร่งด่วนต้องอพยพคนไทยจำนวนมากกลับไทย สถานกงสุลใหญ่ฯ ต้องเผชิญกับความท้าทายในการบริหารจัดการท่ามกลางสภาวะความขัดแย้ง ในขณะที่การเคลื่อนย้ายคนไทยจำนวนมากอย่างปลอดภัยจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากรัฐผู้รับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่หากขาดความร่วมมือจากทางการท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการไม่อนุมัติการใช้เส้นทางคมนาคม การระงับการสัญจรทางอากาศ หรือการตั้งด่านสกัดกั้น ย่อมส่งผลให้แผนการเคลื่อนย้ายไม่สามารถดำเนินการได้ และยิ่งไปกว่านั้น คนไทยที่เข้าเมืองผิดกฎหมายจะไม่สามารถขออนุญาตให้อพยพเคลื่อนย้ายกลับประเทศไทยเนื่องจากอาจจะต้องรับโทษตามกฎหมายของประเทศเจ้าบ้านโดยไม่ได้รับข้อยกเว้น

สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาได้สร้างความท้าทายต่อสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ ทั้งในมิติของการดำเนินงานทางการกงสุลที่ถูกจำกัดด้วยท่าทีของประเทศเจ้าบ้าน มิติของการบริหารจัดการคนไทยนอกระบบที่ยากต่อการเข้าถึง และข้อจำกัดทางปฏิบัติการในการเคลื่อนย้ายคนไทยเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน การก้าวข้ามอุปสรรคเหล่านี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในภาวะวิกฤต การจัดทำแผนเผชิญเหตุที่รัดกุมและมีความยืดหยุ่นสูง ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือภาคประชาชน เพื่อให้สามารถปกป้องผลประโยชน์และสวัสดิภาพของคนไทยได้อย่างแท้จริงท่ามกลางสถานการณ์ที่เปราะบาง

1.2 การวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ

1.2.1 ความเชื่อมโยงกับนโยบาย/ยุทธศาสตร์

1) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การศึกษาเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวปฏิบัติในการดูแลและคุ้มครองคนไทยภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ข้อ 4.5.1 การพัฒนากลไกให้พร้อมสำหรับการติดตาม เฝ้าระวัง แจ้งเตือน ป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงแบบองค์รวมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความพร้อมรองรับปัญหาได้ทุกรูปแบบทุกระดับและทุกช่วงเวลาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์และมีเอกภาพ

2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) หมายเหตุที่ 13 ไทยมีภาครัฐที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน เป้าหมายที่ 1 การบริการภาครัฐมีคุณภาพ เข้าถึงได้ เป้าหมายที่ 2 ภาครัฐที่มีขีดสมรรถนะสูง คล่องตัว โดยการพัฒนาแนวปฏิบัติในการคุ้มครองคนไทยภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา จะช่วยให้คนไทยที่ประสงค์ขอรับความช่วยเหลือด้านกงสุลสามารถเข้าถึงการบริการได้ง่าย มีคุณภาพ และมีความคล่องตัว

3) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ประเด็นด้านการต่างประเทศ (S5 – มีพลัง) พัฒนางานคุ้มครองและดูแลคนไทยในต่างประเทศให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

1.2.2 ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน

แม้ว่าปัจจุบันสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาอยู่ในสถานะทรงตัว แต่สถานการณ์ยังเปราะบาง ในขณะเดียวกันก็ยังมีคนไทยพำนักอยู่ในกัมพูชาจำนวนมาก รวมทั้งคนไทยที่ได้เดินทางกลับประเทศไทยไปแล้วก่อนหน้านี้ ได้ทยอยกลับเข้าไปพำนักและทำงานในกัมพูชา ตลอดจนมีคนไทยเดินทางเข้า-ออกกัมพูชาอยู่อีกด้วย สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงจำเป็นต้องเตรียมพร้อมอยู่เสมอเพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์วิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษานี้จึงมีประโยชน์

ต่อการสนับสนุนภารกิจของกระทรวงการต่างประเทศในการคุ้มครองคนไทยในต่างประเทศตามนโยบาย การทูตเพื่อประชาชน เสริมสร้างขีดความสามารถของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในการช่วยเหลือคนไทยในสถานการณ์วิกฤต

บทที่ 2

การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและผลการศึกษา

2.1 การกำหนดประเด็นศึกษา

เพื่อแสวงหาแนวทางในการดำเนินการกิจกรรมคุ้มครองและดูแลคนไทยในเขตกงสุลของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ภายใต้บริบทของสถานการณ์ความตึงเครียดระหว่างไทยและกัมพูชา ซึ่งเผชิญกับข้อจำกัดและความท้าทายหลายประการ ประเด็นที่รายงานนี้จะศึกษา ได้แก่ (1) พัฒนาการของสถานการณ์ความขัดแย้งไทย-กัมพูชาและผลกระทบต่อคนไทยในเขตกงสุล รวมถึงปฏิกิริยาของคนไทย โดยเน้นที่เมืองเสียมราฐและเมืองปอยเปตซึ่งมีคนไทยพำนักอยู่จำนวนมาก ตลอดจนการดำเนินงานของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในแต่ละช่วงเหตุการณ์ (2) เปรียบเทียบขั้นตอนการเคลื่อนย้ายคนไทยกลับประเทศไทยในกรณีต่าง ๆ ระหว่างช่วงสถานการณ์ปกติกับหลังจากเกิดความขัดแย้งและการปิดจุดผ่านแดนทางบก (3) วิเคราะห์แผนเคลื่อนย้ายคนไทยของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ (4) การสร้างเครือข่ายกับฝ่ายต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองและดูแลคนไทย

2.2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษา

2.2.1 พัฒนาการของสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาและผลกระทบต่อคนไทยในเขตกงสุล

สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 (28 พฤษภาคม-23 กรกฎาคม 2568) ช่วงหลังจากเกิดเหตุการณ์ยิงปะทะระหว่างทหารไทยและกัมพูชาที่บริเวณช่องบก จังหวัดอุบลราชธานี และการใช้มาตรการควบคุมจุดผ่านแดนไทย-กัมพูชา

สถานการณ์ทั่วไป ทั้งในเมืองเสียมราฐและบริเวณชายแดนซึ่งมีคนไทยพำนักอยู่จำนวนมาก โดยทั่วไปยังมีความสงบเรียบร้อยเป็นปกติดี ชาวไทย ชาวกัมพูชา และชาวต่างชาติสามารถเดินทางผ่านแดนเข้า-ออก ประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวัน รวมทั้งดำเนินธุรกิจต่าง ๆ และค้าขายได้ตามปกติ

ทั้งนี้ เมื่อ 31 พฤษภาคม 2568 เริ่มมีกระแสข่าวว่า ทางกรมไทยโดยหน่วยงานความมั่นคงเตรียมเสนอปิดจุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรนต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดความตื่นตระหนกในหมู่คนไทยในวงกว้าง ทำให้บรรยากาศการค้าขายบริเวณจุดผ่านแดนบางแห่งซบเซาในระยะเวลาสั้น ๆ

ต่อมา เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2568 กองทัพบกได้ออกคำสั่ง⁸ ตามมติที่ประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติซึ่งมอบหมายให้กองทัพบกเป็นผู้รับผิดชอบควบคุมการปิด-เปิดจุดผ่านแดนทุกประเภทตามแนวชายแดนไทยกับกัมพูชาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยกองทัพบกได้สั่งการให้กองทัพนาคที่ 1 (กองกำลังบูรพา) และกองทัพนาคที่ 2 (กองกำลังสุรนารี) รวมถึงกองบัญชาการป้องกันชายแดนจันทบุรีและตราดของกองทัพเรือไทย มีอำนาจเต็มในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปิดจุดผ่านแดนทุกประเภทตามแนวชายแดนกัมพูชา เพื่อให้สามารถตอบโต้และควบคุมสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งเป็นแผนรองรับให้เหมาะสมตามระดับสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ โดยมี 4 ชั้น ได้แก่ (1) จำกัดการผ่านแดนโดยอนุญาตเฉพาะบุคคลที่มีเหตุจำเป็น เช่น การค้าขาย ขนส่งสินค้า แรงงาน และงานจำเป็นอื่น ๆ โดยจำกัดและเพิ่มระดับความเข้มงวดในการตรวจสอบบุคคลที่มีพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจเกี่ยวข้องกับกิจกรรมผิดกฎหมาย (2) ปรับลดช่วงเวลาในการเปิด-ปิดจุดผ่านแดน พร้อมทั้งกำหนดวัน-เวลา เข้า-ออกอย่างชัดเจน (3) ปิดจุดผ่านแดนบางจุด (4) ปิดจุดผ่านแดนตลอดแนวชายแดนในกรณีที่เกิดสถานการณ์วิกฤตเพื่อควบคุมสถานการณ์ในระดับสูงสุด

ปฏิกริยาของคนไทย คนไทยและนักธุรกิจไทยในเขตกงสุลเริ่มมีความกังวลต่อการปิดด่านชายแดน รวมทั้งแสดงความกังวลใจเนื่องจากประสบการณ์ในอดีต เช่น เหตุการณ์จลาจลในพนมเปญเมื่อปี 2546⁹ และกรณีพิพาทเขาพระวิหารในปี 2551-2554¹⁰ ซึ่งทำให้คนไทยที่ไม่มีความจำเป็นต้องพำนักอยู่ในกัมพูชาเริ่มเดินทางกลับประเทศไทยด้วยตนเอง แม้จะยังไม่มีกระแสต่อต้านความเป็นไทยอย่างรุนแรงในระดับสาธารณะก็ตาม

อนึ่ง เมื่อวันที่ 24 และ 25 มิถุนายน 2568 หลังจากกองทัพบกประกาศปิดจุดผ่านแดนทั้งหมด มีทั้งคนไทยและคนกัมพูชาจำนวนหนึ่งประสงค์เดินทางกลับภูมิลำเนาที่จุดผ่านแดนถาวร

⁸ กองทัพบก, “ควบคุมการเปิด-ปิด จุดผ่านแดน ทุกประเภทตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา,” (คำสั่งที่ 806/2568 7 มิถุนายน 2569).

⁹ เกิดจากข่าวลือในสื่อกัมพูชาว่า นักแสดงหญิงชาวไทยกล่าวอ้างว่า นครวัดเป็นของประเทศไทย ก่อให้เกิดกระแสชาตินิยมรุนแรงจนบานปลายเป็นการจลาจลในกรุงพนมเปญเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2546 ผู้ชุมนุมเข้าทำลายและจุดไฟเผาสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ สถานประกอบการของนักลงทุนชาวไทยถูกทุบทำลาย ปล้นสะดม และเผาไหม้เสียหาย รวมถึงคุกคามคนไทยในพื้นที่ ทำให้คนไทยต้องหลบหนีความรุนแรง โดยรัฐบาลไทยได้เปิดปฏิบัติการทางทหารเพื่ออพยพคนไทยกลับประเทศเป็นการด่วน

¹⁰ เหตุการณ์เกิดขึ้นหลังจากกัมพูชายื่นข้อขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกฝ่ายเดียวต่อ UNESCO ในปี 2551 นำไปสู่ความขัดแย้งเรื่องอธิปไตยเหนือพื้นที่ทับซ้อน 4.6 ตารางกิโลเมตร จนเกิดการปะทะด้วยกำลังทหารตามแนวชายแดนหลายครั้ง และเกิดกระแสชาตินิยมในทั้งสองฝั่งประเทศ ทำให้คนไทยในกัมพูชาต้องระมัดระวังการแสดงออก การเดินทาง และการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับคนท้องถิ่น

บ้านคลองลึก-ปอยเปต กองกำลังบูรพาจึงได้อนุโลมเปิดจุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึกเป็นการชั่วคราว เพื่ออำนวยความสะดวกด้านมนุษยธรรมแก่ประชาชนไทยและกัมพูชาที่ประสงค์เดินทางกลับประเทศ โดยทั้งสองวันดังกล่าว มีคนไทยเดินทางกลับประเทศไทยรวม 1,688 คน และมีคนกัมพูชาเดินทางกลับกัมพูชา 8,144 คน

– การดำเนินการของสถานกงสุลใหญ่ฯ แจ้งคนไทยในเขตกงสุลผ่านเครือข่ายคนไทย โดยเฉพาะภาคเอกชนต่าง ๆ และคนไทยในกลุ่มแอปพลิเคชันไลน์ “Thais in Siem Reap” ขอให้ติดตามสถานการณ์ทั่วไปและข่าวสารจากสถานกงสุลใหญ่ฯ รวมทั้งแนะนำให้เตรียมเอกสารสำคัญต่าง ๆ ติดตัวไว้ และตรวจสอบให้เอกสารเดินทางมีอายุใช้งานได้ ทั้งนี้ ยังไม่มีประกาศเตือนอย่างเป็นทางการเนื่องจากระมัดระวังไม่ให้เกิดความตื่นตระหนก

ตารางที่ 3 จุดผ่านแดนและจุดผ่อนปรนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

ลำดับ	ไทย	กัมพูชา	เวลาทำการปกติ
จุดผ่านแดนถาวร 8 แห่ง			
1	ช่องสงฆำ อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ	ช่องจอม อ.อัลลองเวง จ.อุดรเม็ชัย	07.00-20.00 น. ของทุกวัน
2	ช่องจอม อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์	บ้านโอรสมัต อ.สำโรง จ.อุดรเม็ชัย	06.00-22.00 น. ของทุกวัน
3	บ้านคลองลึก อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว	ปอยเปต อ.โอโจรว จ.บันทายมีชัย	06.00-22.00 น. ของทุกวัน
4	สะพานมิตรภาพไทย- กัมพูชาบ้านหนองเอี่ยน อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว	สตึงบท อ.โอโจรว จ.บันทายมีชัย	06.00-18.00 น. ของทุกวัน
5	บ้านเขาติน อ.คลองหาด จ.สระแก้ว	บ้านพนมไค อ.สำเภาลูน จ.พระตะบอง	06.00-22.00 น. ของทุกวัน
6	บ้านแหลม อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี	บ้านดง อ.คุมเรียง จ.พระตะบอง	06.00-22.00 น. ของทุกวัน
7	บ้านผักกาด อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี	เมืองปรม อ.ศาลากราว จ.ไพลิน	06.00-22.00 น. ของทุกวัน
8	บ้านหาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด	จามเยียม อ.มณฑลสีมา จ.เกาะกง	06.00-22.00 น. ของทุกวัน

ลำดับ	ไทย	กัมพูชา	เวลาทำการปกติ
จุดผ่อนปรนการค้า 9 แห่ง			
1	ช่องอานมา อ.น้ำยืน จ.อุบลราชธานี	บ้านอานแซะ อ.จอมกระสาน จ.พระวิหาร	09.00-15.00 น. ของวันอังคารและพฤหัสบดี
2	บ้านตาพระยา อ.ตาพระยา จ.สระแก้ว	บ้านบึงตะกวน อ.ทมอพวก จ.บันทายมีชัย	09.00-17.00 น. ของทุกวัน
3	บ้านหนองปรือ อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว	มาลัย อ.มาลัย จ.บันทายมีชัย	09.00-17.00 น. ของทุกวัน
4	บ้านซัปตารี อ.สอยดาว จ.จันทบุรี	บ้านโหล่ดวน อ.พนมปรีก จ.พระตะบอง	06.00-18.00 น. ของทุกวัน
5	บ้านสวนส้ม อ.สอยดาว จ.จันทบุรี	บ้านโหล่ระ อ.พนมปรีก จ.พระตะบอง	08.30-17.00 น. ของทุกวัน
6	บ้านบึงขันธ์ล่าง อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี	บ้านสวายเลง อ.คุมเรียง จ.พระตะบอง	08.30-17.00 น. ของทุกวัน
7	บ้านหมื่นตาน อ.บ่อไร่ จ.ตราด	บ้านศาลเจ้า อ.สัมลุด จ.พระตะบอง	08.30-17.00 น. ของทุกวัน
8	บ้านมะม่วง อ.บ่อไร่ จ.ตราด	บ้านฉอระกา อ.สัมลุด จ.พระตะบอง	07.00-18.00 น. ของทุกวัน
9	ช่องสายตะกู อ.บ้านกรวด จ.บุรีรัมย์	บ้านจูปโกก อ.บันเตียอัมปิล จ.อุดรมีชัย	08.00-15.00 น. ของทุกวัน
จุดผ่อนปรนเพื่อการท่องเที่ยว 1 แห่ง			
1	ช่องทางขึ้นเขาพระวิหาร อ.กันทรลักษณ์ จ.ศรีสะเกษ	ปราสาทเขาพระวิหาร อ.จอมกระสาน จ.พระวิหาร	07.00-17.00 น. ของทุกวัน

แหล่งข้อมูล กองการต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ (1) เวลาทำการปกติก่อนการออกคำสั่งควบคุมการปิด-เปิดจุดผ่านแดนทุกประเภท

(2) นอกจากจุดผ่านแดนและจุดผ่อนปรนข้างต้นแล้ว คนไทยบางส่วนเดินทางเข้า-ออกทางช่องทางธรรมชาติด้วย

ตารางที่ 4 ลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญเกี่ยวกับการดำเนินมาตรการควบคุมการปิด-เปิดจุดผ่านแดนทุกประเภทตามแนวชายแดนไทยกับกัมพูชา

28 พฤษภาคม 2568	อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหารประกาศปิดแหล่งท่องเที่ยวผามออีแดงซึ่งรวมถึงการปิดให้บริการที่จุดผ่อนปรนเพื่อการท่องเที่ยวที่ช่องทางขึ้นเขาพระวิหาร อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ
6 มิถุนายน 2568	ที่ประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติมีมติมอบหมายให้กองทัพบกเป็นผู้รับผิดชอบควบคุมการปิด-เปิดจุดผ่านแดนทุกประเภทตามแนวชายแดนไทยกับกัมพูชา
7 มิถุนายน 2568	กองทัพบกมอบอำนาจให้ (1) กองทัพภาคที่ 1 โดยกองกำลังบูรพาเป็นผู้กำหนดมาตรการควบคุมการปิด-เปิดจุดผ่านแดนในจังหวัดสระแก้ว (2) กองทัพภาคที่ 2 โดยกองกำลังสุรนารีเป็นผู้กำหนดมาตรการสำหรับจุดผ่านแดนถาวรในจังหวัดอุบลราชธานี บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสุรินทร์ (3) กองทัพเรือ โดยกองบัญชาการป้องกันชายแดนจันทบุรีและตราดเป็น ผู้กำหนดมาตรการสำหรับจุดผ่านแดนในจังหวัดจันทบุรี และตราด จุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรนการค้าตามแนวชายแดนไทยกับกัมพูชาได้ปรับเปลี่ยนเวลาปิด-เปิด และข้อกำหนดต่าง ๆ โดยจุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก-ปอยเปต ปรับเวลาเปิด-ปิดเป็น 08.00-16.00 น. และห้ามคนไทยที่จะไปท่องเที่ยวหรือเล่นการพนันเดินทางออกนอกประเทศ
23 มิถุนายน 2568	กองทัพภาคที่ 1 กองทัพภาคที่ 2 และ กองบัญชาการป้องกันชายแดนจันทบุรีและตราด ออกคำสั่งงดการผ่านเข้า-ออกของประชาชนและยานพาหนะทุกประเภทตลอดแนวชายแดนไทยกับกัมพูชา โดยอนุญาตให้อำนวยความสะดวกด้านมนุษยธรรม ตามความเหมาะสม โดยอ้างอิงเหตุผลว่า ปรากฏข่าวสารว่า ทหารกัมพูชามีการรื้อล้าอิปไตในในพื้นที่ของประเทศไทยโดยการลาดตระเวน ปรับปรุงที่มั่น และดัดแปลงภูมิประเทศ รวมถึงมีการนำประชาชนเข้ามาแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในพื้นที่ซึ่งส่งผลกระทบทำให้ความปลอดภัยของประชาชนตามแนวชายแดนได้รับความเดือดร้อนและเกิดความตึงเครียดซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนที่เดินทางข้ามแดน รวมถึงยังปรากฏการก่ออาชญากรรมข้ามชาติ ขบวนการคอลเซ็นเตอร์
24-25 มิถุนายน 2568	กองกำลังบูรพาผ่อนปรนเปิดจุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก-ปอยเปตเป็นการชั่วคราว เพื่ออำนวยความสะดวกด้านมนุษยธรรมแก่ประชาชนไทยและกัมพูชาที่ประสงค์เดินทางกลับประเทศ

26 มิถุนายน 2568	กองกำลังบูรพาประกาศปรับเปลี่ยนมาตรการฯ เพื่ออำนวยความสะดวกด้านมนุษยธรรมแก่ประชาชนทั้งสองฝ่ายที่ต้องการเดินทางกลับภูมิลำเนา คนไทยในเมืองปอยเปตจึงสามารถเดินทางกลับประเทศไทยได้ที่จุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก โดยสามารถเดินทางกลับพร้อมยานพาหนะส่วนบุคคลได้โดยใช้หนังสือเดินทางหรือบัตรผ่านแดน ระหว่างเวลา 08.00-16.00 น. ของทุกวัน
24 กรกฎาคม 2568	เกิดสถานการณ์ตึงเครียดตามแนวชายแดนและการปะทะกัน ส่งผลให้ศูนย์เฉพาะกิจบริหารสถานการณ์บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา (ศบ. ทก.) ยกระดับมาตรการควบคุมจุดผ่านแดนเป็นระดับที่ 4 คือปิดจุดผ่านแดนตลอดแนวชายแดน
24-28 กรกฎาคม 2568	กองกำลังบูรพาผ่อนปรนเปิดจุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก-ปอยเปตเป็นการชั่วคราว เพื่ออำนวยความสะดวกด้านมนุษยธรรมแก่ประชาชนไทยและกัมพูชาที่ประสงค์เดินทางกลับประเทศ
29 กรกฎาคม 2568-ปัจจุบัน	จุดผ่านแดนต่าง ๆ ตลอดแนวชายแดนไทยกับกัมพูชา งดการผ่านเข้า-ออกของประชาชนและยานพาหนะทุกประเภท โดยจะอนุญาตให้มีการผ่านแดนกรณีความจำเป็นด้านมนุษยธรรม โดยเฉพาะผู้ป่วยวิกฤต และการรับคนไทยที่ถูกเนรเทศกลับประเทศไทยเป็นการเฉพาะกิจ

ช่วงที่ 2 (24 กรกฎาคม-6 ธันวาคม 2568) ห่วงการเกิดการปะทะด้วยกำลังทหารรอบแรกและมีการลดระดับความสัมพันธ์ทางการทูตตั้งแต่วันที่ 24 กรกฎาคม 2568 จนกระทั่งสองฝ่ายได้บรรลุข้อตกลงหยุดยิงเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2568 และได้ลงนามในถ้อยแถลงผลการพบหารือระหว่างนายกรัฐมนตรีไทยและกัมพูชา เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2568 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ มาเลเซีย ก่อนจะเกิดการปะทะรอบที่สอง

สถานการณ์ทั่วไป ในวันที่ 24 กรกฎาคม 2568 มีการประกาศปิดจุดผ่านแดนบ้านคลองลึกจึงเกิดความวุ่นวายบริเวณหน้าด่านพรมแดนเนื่องจากมีประชาชนไทยไปรวมตัวกันจำนวนมากแต่สถานการณ์คลี่คลายเมื่อได้มีการอนุมัติเปิดจุดผ่านแดนเป็นการชั่วคราวในห้วงดังกล่าว ต่อมาช่วงเดือนสิงหาคม 2568 สถานการณ์ทั้งในเมืองเสียมราฐและเมืองปอยเปตเป็นปกติ เนื่องจากพื้นที่ที่เกิดการปะทะอยู่ที่ชายแดนไทย-กัมพูชาบริเวณจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดพระวิหารซึ่งตั้งอยู่ห่างจากทั้งสองเมืองข้างต้น

ปฏิริยาของคนไทย กลุ่มนักธุรกิจและผู้ประกอบการไทยในเมืองเสียมราฐที่ไม่มี ความจำเป็นผูกพันได้ทยอยเดินทางกลับประเทศไทยแล้ว คาดว่า ในช่วงนี้ มีคนไทยพำนักอยู่ในเมือง

เสียชีวิตประมาณ 40 คน ส่วนใหญ่คือผู้บริหารและพนักงานของกิจการไทยและผู้ที่พำนักกับครอบครัวชาวท้องถิ่น โดยทั่วไปสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ แต่ยังคงมีความกังวลในกระแสต่อต้านประเทศไทย จึงยังมีความระมัดระวังในระดับหนึ่ง

ส่วนในเมืองปอยเปต หลังจากการประกาศปิดจุดผ่านแดนในวันที่ 24 กรกฎาคม 2568 มีทั้งคนไทยและกัมพูชาไปรอที่หน้าจุดผ่านแดนทั้งสองฝั่งจำนวนมาก ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสองประเทศตกลงและเห็นพ้องร่วมกันผ่อนปรนให้ประชาชนของแต่ละฝ่ายเดินทางกลับประเทศได้ ทำให้ระหว่างวันที่ 24-28 กรกฎาคม 2568 ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสองฝ่ายผ่อนปรนให้ชาวไทยและชาวกัมพูชาเดินทางกลับภูมิลำเนาเป็นระยะ มีชาวไทยกลับประเทศไทย รวม 8,342 คน และชาวกัมพูชาออกจากประเทศไทย รวม 6,559 คน อีกทั้งในวันที่ 26 กรกฎาคม 2568 สองฝ่ายอนุญาตให้บุคคลที่ไม่มีเอกสารเดินทางกลับภูมิลำเนาได้ ในลักษณะแลกตัวกัน โดยมีคนไทยที่เดินทางเข้าประเทศไทยในกรณีดังกล่าว 978 คน ทั้งหมดได้ถูกนำตัวไปคัดกรองก่อนส่งกลับภูมิลำเนา

หลังจากนั้น คาดว่า ยังมีคนไทยที่ทำงานหรือแฝงตัวอยู่ในสถานบันเทิง กาสีโน สถานี่ทำงานของเครือข่ายเว็บพนันออนไลน์และอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ภายในเมืองปอยเปต ประมาณ 5,000 คน โดยคนไทยกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับพื้นที่และสามารถประเมินความปลอดภัยของตนเองได้ รวมทั้ง สถานการณ์ในเมืองปอยเปตยังปกติ จึงยังไม่มีคนไทยกลุ่มใดแสดงความประสงค์ขอรับความช่วยเหลือในการอพยพหรือเดินทางกลับประเทศไทยเพิ่มเติม มีเพียงการขอความช่วยเหลือเพื่อทำเอกสารเดินทางเป็นรายกรณี

นอกจากนี้ บริเวณจังหวัดอุดรธานีและพระวิหารมีคนไทยพำนักอยู่ไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่เดินทางไปมาหาสู่และเป็นญาติพี่น้องกันระหว่างสองฝั่งประเทศ นอกจากนั้น มีคนไทยที่ทำงานในกาสีโนใกล้จุดผ่านแดนช่องสะงำ-จมอยอย่างน้อย 4 คน และในขณะนั้น บุคคลดังกล่าวแจ้งต่อสถานกงสุลใหญ่ฯ ว่า ยังไม่ประสงค์เดินทางกลับประเทศไทย

การดำเนินการของสถานกงสุลใหญ่ฯ ประเมินความเสี่ยงและออกประกาศเตือนอย่างเป็นทางการ แนะนำให้คนไทยที่พำนักหรือพำนักชั่วคราวในกัมพูชาและไม่มีความจำเป็นเร่งด่วนให้เดินทางออกจากกัมพูชาโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะสามารถดำเนินการได้อย่างปลอดภัย และขอความร่วมมือให้คนไทยที่ไม่มีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดงดการเดินทางมายังกัมพูชาจนกว่าสถานการณ์จะคลี่คลาย ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินการของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ

ช่วงที่ 3 (7-31 ธันวาคม 2568) ห้วงการเกิดการปะทะด้วยกำลังทหารรอบที่สอง ตั้งแต่วันที่ 7 ธันวาคม 2568 ก่อนที่ทั้งสองฝ่ายจะบรรลุข้อตกลงหยุดยิงอีกครั้งในการประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย-กัมพูชา (GBC) สมัยพิเศษ ครั้งที่ 3/2568 เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2568

สถานการณ์ทั่วไป สถานการณ์ในเมืองเสียมราฐเป็นปกติ ในขณะที่ในช่วงต้นเดือนธันวาคม คนไทยในเมืองปอยเปตเริ่มได้รับผลกระทบเนื่องจากมีข่าวสารการปะทะระหว่างทหารไทย-กัมพูชา และความไม่ปลอดภัยในพื้นที่ใกล้เคียงเมืองปอยเปต ผู้ประกอบการชาวกัมพูชา ร้านค้า ร้านอาหาร สถานบริการน้ำมัน รถรับจ้าง ต่างก็ยุติการให้บริการ ทำให้การใช้ชีวิตของคนไทยในเมืองปอยเปตมีความไม่ปกติ

ต่อมา ช่วงกลางเดือนธันวาคม ชาวกัมพูชาและผู้ประกอบการกัมพูชาในเมืองปอยเปต ซึ่งปิดร้านและออกจากพื้นที่ไปก่อนหน้านี้ ได้กลับเข้าไปในเมืองปอยเปตกันมากขึ้น ส่งผลให้ตลาดร้านค้า ร้านอาหาร รถรับจ้าง และสถานบริการน้ำมันส่วนใหญ่ กลับมาเปิดให้บริการตามเดิม ส่งผลให้คนไทยกลับมาดำเนินชีวิตได้ตามปกติมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ตำรวจกัมพูชาได้ตั้งด่านตรวจหลายจุดเพื่อรักษาความปลอดภัยภายในเมือง โดยผู้เดินทางทุกราย (ไม่จำกัดเฉพาะคนไทย) อาจถูกสุ่มตรวจหรือถูกปฏิเสธการผ่านด่านได้ โดยคนในพื้นที่ให้ข้อมูลว่า เจ้าหน้าที่ด่านตรวจแจ้งว่า ถนนที่ใช้เดินทางมีเส้นทางผ่านพื้นที่ที่มีการปะทะและไม่ปลอดภัยต่อผู้เดินทาง นอกจากนั้น ไม่มีรถโดยสารสาธารณะให้บริการระหว่างเมือง ทำให้คนไทยที่ประสงค์จะไป-กลับสนามบิน ต้องใช้บริการเครือข่ายรถรับจ้างที่มีการบอกต่อและทราบกันในหมู่คนไทยในเมืองปอยเปต อย่างไรก็ตาม คนไทยในเมืองปอยเปตบางส่วนมีความรู้สึกว่า ถูกทางการกัมพูชาจำกัดพื้นที่ไม่ให้ออกจากเมืองเพื่อเป็น “ตัวประกัน” ไม่ให้ฝ่ายไทยโจมตีเข้าไปในตัวเมือง และมีการกระจายข่าวในกลุ่มคนไทยใน แอปพลิเคชันไลน์และเทเลแกรม แนะนำให้คอยสังเกตบรรยากาศโดยรอบของอาคารที่พัก หากไม่มีการติดตั้งยุทธภัณฑ์ของทหารกัมพูชาในบริเวณนั้น ก็น่าจะปลอดภัย

ปฏิกิริยาของคนไทย เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2568 มีการกระจายข่าวในหมู่คนไทยเมืองปอยเปตโดยส่งต่อหน้าเฟซบุ๊กหรือข้อความของหน่วยราชการไทย เช่น กองทัพภาคที่ 1 กองกำลังบูรพา สภ.คลองลึก ฯลฯ ว่า จะมีการเปิดจุดผ่านแดนบ้านคลองลึก-ปอยเปตในวันที่ 11 ธันวาคม 2568 เพื่อรับคนไทยกลับประเทศ ส่งผลให้ในวันดังกล่าวมีคนไทยจำนวนหลายพันคนรวมตัวในพื้นที่ใกล้จุดผ่านแดนปอยเปตเพื่อรอกลับเข้าไทย ต่อมา เมื่อปรากฏความชัดเจนว่า จุดผ่านแดนปอยเปตฝั่งกัมพูชาไม่เปิดตามข่าวที่ได้รับมา คนไทยส่วนใหญ่จึงทยอยกลับที่พักและที่ทำงานของตัวเอง

ต่อมา เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2568 ช่วงก่อนเที่ยง ปรากฏข่าวสารและการประชาสัมพันธ์เรื่องการเปิดจุดผ่านแดนบ้านคลองลึก-ปอยเปต อีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตาม คนไทยส่วนใหญ่รับทราบและติดตามข่าวสารจากที่พัก โดยไม่ได้มารวมตัวที่หน้าด่านอีก หลังจากทราบว่าจุดผ่านแดนยังปิดอยู่ก็ใช้ชีวิตต่อไปตามปกติ โดยเฉพาะเมื่อตลาด ร้านค้า ร้านอาหาร กลับมาเปิดให้บริการ คนไทยในเมืองปอยเปตส่วนใหญ่ยังคงเลือกจะทำงานในพื้นที่ เนื่องจากมีรายได้ดีและ

มีความเชื่อว่า ไม่น่าจะมีเหตุปะทะในพื้นที่ เนื่องจากยังมีชาวต่างชาติหลายชาติ พำนักรและทำงานอยู่ในเมืองปอยเปตจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังพบว่า ยังปรากฏคนไทย เดินทางผ่าน ท่าอากาศยานเสียมราฐ-อังกอร์ และ ท่าอากาศยานเตโช (กรุงพนมเปญ) แล้วเดินทางต่อไปยังเมือง ปอยเปตอยู่ โดยทราบข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองกัมพูชา ประจำท่าอากาศยานเสียมราฐว่า ในช่วงดังกล่าว ยังมีคนไทยเดินทางเข้า-ออกสนามบินตามปกติ โดยช่วงกลางเดือนธันวาคมมีคนไทยเดินทางออกวันละประมาณ 200-300 คน และเดินทางเข้าวันละประมาณ 100 คน

การดำเนินการของสถานกงสุลใหญ่ฯ ช่วงบ่ายของวันที่ 11 ธันวาคม 2568 กงสุลใหญ่ ได้ประสานงานผู้ว่าราชการจังหวัดบันทายมีชัยขอให้อำนวยความสะดวกให้คนไทยเดินทางผ่าน จุดผ่านแดนปอยเปตเพื่อกลับประเทศไทยแต่ผู้ว่าราชการจังหวัดบันทายมีชัยแจ้งให้ประสานงานกับ ส่วนกลาง

ในห้วงดังกล่าว สถานกงสุลใหญ่ฯ ดำเนินการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางและ เครือข่ายคนไทยกลุ่มต่าง ๆ ให้คนไทยในเมืองปอยเปตเดินทางออกจากกัมพูชาโดยเร็วเพื่อความปลอดภัย และขอให้คนไทยที่ประสงค์จะเดินทางออกจากกัมพูชากลับประเทศไทยทางอากาศลงทะเบียนกับ สถานกงสุลใหญ่ฯ โดยคนไทยในเมืองปอยเปตมีการกระจายข่าวสารการลงทะเบียนฯ ดังกล่าว พร้อมหมายเลขฉุกเฉินของสถานกงสุลใหญ่ฯ อย่างกว้างขวางโดยเฉพาะในสื่อออนไลน์

อย่างไรก็ดี มีผู้ลงทะเบียนแสดงความประสงค์กลับไทยทั้งหมดเพียง 19 คน ซึ่งส่วนใหญ่ ไม่สามารถติดต่อกลับได้ เนื่องจากไม่ได้รับหมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อหรือไม่รับสาย ส่วนผู้ที่สามารถ ติดต่อได้ก็มีกำหนดการเดินทางกลับประเทศไทยเองอยู่แล้ว มีเพียง 1 รายที่ขอรับความช่วยเหลือ เนื่องจากหนังสือเดินทางหายและไม่มีทุนทรัพย์ ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ฯ ได้ทำเอกสารเดินทางฉุกเฉินให้ พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับประเทศไทยตามระเบียบกระทรวงการ ต่างประเทศว่าด้วยการใช้จ่ายเงินอุดหนุนเพื่อช่วยเหลือคนไทยที่ตกทุกข์ได้ยากในต่างประเทศ พ.ศ. 2562

ทั้งนี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ ไม่พบกระแสเรียกร้องจากกลุ่มคนไทยขออพยพกลับ ประเทศแต่อย่างใด ส่วนคนไทยที่ประสงค์เดินทางกลับไทยด้วยวัตถุประสงค์ต่าง ๆ รวมทั้งความไม่ มั่นใจเรื่องชายแดนต่างก็สามารถเดินทางกลับด้วยเที่ยวบินพาณิชย์ ทั้งที่ท่าอากาศยานเสียมราฐฯ ซึ่งมีเที่ยวบินมาไทยวันละ ประมาณ 1,000 ที่นั่ง และท่าอากาศยานเตโช วันละประมาณ 1,500 ที่นั่ง

ช่วงที่ 4 (1 มกราคม 2569-ปัจจุบัน) หลังจากการบรรลุข้อตกลงหยุดยิงในการ ประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย-กัมพูชา (GBC) สมัยพิเศษ ครั้งที่ 3/2568 เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2568 ส่งผลให้สถานการณ์มีแนวโน้มทรงตัวแต่ยังคงมีความเปราะบางและละเอียดอ่อน โดยทางการกัมพูชาดำเนินมาตรการปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างเด็ดขาด

สถานการณ์ทั่วไป สถานการณ์ในเมืองเสียมราฐเป็นปกติ ในขณะที่สถานการณ์ในเมืองปอยเปตก็กลับสู่สภาวะสงบ ในขณะที่ทางการกัมพูชาเพิ่มความเข้มงวดการอนุมัติเข้าเมืองทางอากาศตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2569 บนพื้นฐานว่า ช่วงเวลาดังกล่าวไม่น่าจะมีนักท่องเที่ยวไทยไปเยือนกัมพูชาเท่าใดนัก ผู้ที่เดินทางไปกัมพูชาอาจมีวัตถุประสงค์อื่นแอบแฝง โดยเฉพาะการเข้าไปทำงานที่ผิดกฎหมาย จึงมีการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวด โดยผู้ที่เข้าไปทำงานต้องมีใบอนุญาตทำงานและเอกสารจดทะเบียนบริษัท รวมทั้งต้องมีคนท้องถิ่นเข้าไปรับเพื่อลงนามรับรองที่ทำอาภาศยานฯ และต้องขออนุมัติการเข้าประเทศจากสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองกัมพูชาที่กรุงพนมเปญ ทำให้ในช่วงต้นของการดำเนินมาตรการดังกล่าว คนไทยที่เดินทางไปกัมพูชาทางท่าอากาศยานเสียมราฐฯ ต้องใช้เวลารอการอนุมัติประมาณ 2-3 ชั่วโมง จึงกระทบต่อการเดินทางเข้า-ออกของคนไทย ส่งผลให้จำนวนคนไทยเดินทางผ่านท่าอากาศยานดังกล่าวมีจำนวนลดลงมาตั้งแต่ช่วงปลายเดือนธันวาคม¹¹

ต่อมา ช่วงต้นเดือนเมษายน 2569 กัมพูชาอนุมัติและประกาศใช้กฎหมายฉบับใหม่ที่มุ่งเน้นการต่อต้านการฉ้อโกงและอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างเด็ดขาด โดยกฎหมายดังกล่าวระบุบทลงโทษขั้นสูงสุดถึงขั้นจำคุกตลอดชีวิตสำหรับผู้กระทำความผิดและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในขบวนการหลอกลวงทางออนไลน์ ส่งผลให้ตำรวจกัมพูชาปฏิบัติการในพื้นที่เมืองปอยเปตเพื่อปราบปรามขบวนการอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และมีคนไทยถูกจับกุมจากอาคารที่เป็นแหล่งปฏิบัติการของขบวนการฯ จำนวนมาก

ปฏิกิริยาของคนไทย คนไทยที่มีความจำเป็นโดยเฉพาะภาคธุรกิจไทยได้เริ่มกลับเข้าไปกัมพูชา และแม้ว่า ทางการกัมพูชาเพิ่มความเข้มงวดการอนุมัติเข้าเมืองทางอากาศตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2569 กลับพบว่า ยังพอมีคนไทยที่ไม่น่าจะมีเอกสารครบถ้วนเดินทางเข้าได้บ้าง โดยการ “จ่ายค่าวีไอพี” ซึ่งตำรวจตรวจคนเข้าเมืองที่ท่าอากาศยานเสียมราฐฯ จะได้รับรายชื่อและสำเนาหนังสือเดินทางของคนกลุ่มนี้ล่วงหน้า โดยเจ้าหน้าที่ฯ แจกกับสถานกงสุลใหญ่ฯ เป็นการภายในว่าได้รับข้อมูลจาก “ส่วนกลาง” และเมื่อบุคคลตามรายชื่อเดินทางมาถึงท่าอากาศยานก็จะได้รับการอำนวยความสะดวกให้ดำเนินพิธีการตรวจคนเข้าเมืองที่ช่องพิเศษ (ช่องเดียวกับคณะทูตต่างประเทศ) และนำไปขึ้นรถโดยสารที่รอรับอยู่แล้ว โดยไม่ต้องเสียเวลารอการอนุมัติ จึงมีคนไทยใช้ช่องทางดังกล่าวอยู่บ้างเฉลี่ยวันละ 10 คน ทั้งนี้ พบว่ามีการโฆษณาให้ใช้บริการดังกล่าวในกลุ่มสังคมออนไลน์ของคนไทยโดยพ่วงไปกับค่าเช่ารถรับส่งสนามบิน-เมืองปอยเปต ทั้งนี้ ข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับเหตุการณ์เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2569 ซึ่งหน่วยงานต่อต้านการทุจริตของกัมพูชาได้ควบคุมตัว

¹¹ ทั้งนี้ ระยะเวลาอนุมัติของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองที่ท่าอากาศยานเสียมราฐฯ สำหรับคนไทยที่มีวีซ่า ใบอนุญาตทำงาน หรือเอกสารประกอบอื่น ๆ ครบถ้วน ได้กลับมาเป็นปกติ คือส่วนใหญ่ไม่เกิน 10 นาที ตั้งแต่ช่วงกลางปี 2569

เจ้าหน้าที่ระดับสูง 2 ราย ได้แก่ รองอธิบดีกรมตรวจคนเข้าเมือง และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ส่งศาลดำเนินคดีในข้อหารับสินบน ฟอกเงิน และปกป้องเครือข่ายฉ้อโกงออนไลน์ เพื่อแลกกับการอำนวยความสะดวกหรือช่วยให้เข้า-ออกประเทศ

เหตุการณ์สำคัญในห้วงนี้ คือ การจับกุมคนไทยที่เมืองปอยเปตจำนวน 665 คน โดยถูกควบคุมตัวไว้เพื่อสอบสวน 30 คน และผลักดันกลับไทย 635 คน ด้วยการส่งผ่านจุดผ่านแดนบ้านคลองลึก เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2569 ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ฯ ร่วมกับฝ่ายกงสุล สถานเอกอัครราชทูตฯ และผู้ช่วยทูตฝ่ายตำรวจ ได้ช่วยคัดกรองบุคคล ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำรายชื่อและเอกสารเดินทาง โดยเมื่อผลักดันกลับประเทศไทยแล้ว มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับช่วงต่อในกระบวนการคัดกรองตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM)

อนึ่ง มีความเป็นไปได้ว่า ในห้วงนี้ คนไทยที่ทำงานในขบวนการอาชญากรรมทางออนไลน์ได้ใช้ช่องทางการเดินทางเข้าเมืองทางสนามบินอย่างถูกต้อง สังเกตได้จากกลุ่มคนไทย 635 คน ที่ข้างต้น พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้มีหนังสือเดินทาง 592 คน และไม่มีหนังสือเดินทางเพียง 43 คน อนึ่ง กลุ่มคนเหล่านี้ มักแจ้งว่า เข้าไปทำเว็บพนันออนไลน์ มีใช้การหลอกลวงทางออนไลน์

นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่ยูเอ็นได้ขอความช่วยเหลือจากทั้งสถานกงสุลใหญ่ฯ กรมการกงสุล สำนักงานประสานงานชายแดนไทย-กัมพูชา และเครือข่ายภาคประชาสังคม ทั้งการขอให้ช่วยนำตัวญาติที่ถูกหลอกลวงให้เข้าไปทำงานผิดกฎหมายในกัมพูชากลับไทย โดยทราบพิกัดทางภูมิศาสตร์ของสถานที่ล่าสุดของบุคคลที่ต้องการให้ไปช่วยเหลือ หรือการขอให้ติดตามหาบุคคลที่ขาดการติดต่อกับญาติที่ไทย ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ฯ พบว่า ส่วนใหญ่ถูกจับกุมอยู่ในสถานกักกันฯ หรือเรือนจำ

การดำเนินการของสถานกงสุลใหญ่ฯ นอกจากการคุ้มครองและดูแลคนไทยเป็นรายกรณีไปแล้ว ในส่วนของการช่วยเหลือคนไทยที่ถูกหลอกลวงเข้าไปทำงานผิดกฎหมายในกัมพูชาที่ได้รับร้องขอให้ช่วยนำตัวกลับไทย สถานกงสุลใหญ่ฯ จะต้องขอความอนุเคราะห์จากกระทรวงมหาดไทย/สำนักงานตำรวจกัมพูชาโดยแจ้งรายละเอียดบุคคลพร้อมด้วยพิกัดทางภูมิศาสตร์ล่าสุดเพื่อให้ตำรวจกัมพูชาดำเนินการนำตัวออกมาจากสถานที่ดังกล่าว และเข้าสู่กระบวนการเนรเทศกลับไทยต่อไป นอกจากนี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือคนไทยที่ถูกจับกุมหรือพ้นโทษจากสถานกักกันฯ โดยเฉพาะการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คัดกรองบุคคล จัดทำเอกสารเดินทาง และอำนวยความสะดวกการส่งคนไทยที่ถูกจับกุมกลับประเทศไทยอยู่หลายครั้ง ซึ่งได้รับอนุญาตให้เดินทางผ่านด่านพรมแดนทางบกเป็นการเฉพาะกิจเป็นครั้ง ๆ ไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่เริ่มมีสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา สถานกงสุลใหญ่ฯ ร่วมประชุมเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือคนไทยของศูนย์ประสานงานสถานการณ์ฉุกเฉิน (Rapid Response Center: RRC) และประชุมกับกระทรวงการต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูต ณ

กรุงเทพมหานคร และทัมประเทศไทย ซึ่งรวมถึงผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารทั้งสามเหล่าทัพและผู้ช่วยทูตฝ่ายตำรวจอย่างสม่ำเสมอ โดยการดำเนินการของสถานกงสุลใหญ่ฯ เป็นไปตามแนวทางของกระทรวงการต่างประเทศและสอดคล้องกับการดำเนินการของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเทพมหานคร

2.2.2 การเปรียบเทียบขั้นตอนการเคลื่อนย้ายคนไทยกลับประเทศไทยในกรณีต่าง ๆ ระหว่างช่วงสถานการณ์ปกติ (ก่อน) กับช่วงการปิดจุดผ่านแดนทางบก (หลัง)

การให้ความคุ้มครองและดูแลคนไทยของสถานกงสุลใหญ่ฯ ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชามีข้อจำกัดประการสำคัญ คือ ขั้นตอนการเคลื่อนย้ายคนไทยกลับประเทศอาจไม่คล่องตัวโดยเฉพาะเมื่อมีการปิดจุดผ่านแดนทางบก โดยขั้นตอนการเคลื่อนย้ายคนไทยกลับประเทศไทยในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

1) เดินทางเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ได้พำนักเกินกำหนด และมีหนังสือเดินทางที่มีอายุ

ก่อน: สามารถเดินทางออกได้ทั้งทางบกและอากาศ

หลัง: เดินทางออกได้ทางอากาศเท่านั้น และมีรายงานว่า คนไทยบางรายถูกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานเสียมราฐฯ สัมภาษณ์ก่อนอนุญาตให้เดินทางออกเพื่อตรวจสอบว่า เข้าไปทำอะไรในกัมพูชาและหาพบว่า ดำเนินกิจกรรมที่เข้าข่ายอาชญากรรมทางเทคโนโลยี อาจถูกจับกุมได้ ทั้งนี้ ไม่พบว่า มีคนไทยถูกจับกุมในกรณีดังกล่าว แต่มีการพูดคุยในกลุ่มออนไลน์ของคนไทยว่า เจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานเรียก “ค่าธรรมเนียมขาออก” ด้วย

2) เดินทางเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ได้พำนักเกินกำหนดแต่หนังสือเดินทางสูญหาย ชำรุด หรือหมดอายุ

ก่อน: ทำเอกสารเดินทางฉุกเฉินที่สถานกงสุลใหญ่ฯ และขออนุญาตเดินทางออกนอกกัมพูชา (exit permit) ที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (สตม.) กรุงเทพมหานครก่อนเดินทางออกทางบกหรือทางอากาศ อย่างไรก็ตาม มีกรณีที่คนไทยที่มีเอกสารเดินทางฉุกเฉินแล้วไม่ไปทำ exit permit แต่เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองกัมพูชาที่จุดผ่านแดนผ่อนปรนให้เดินทางผ่านแดนทางบกกลับประเทศไทยได้

หลัง: ทำเอกสารเดินทางฉุกเฉินที่สถานกงสุลใหญ่ฯ แล้วเดินทางไปทำ exit permit ที่ สตม. กรุงเทพมหานครก่อนเดินทางออกทางอากาศเท่านั้น

3) เดินทางเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมาย แต่พำนักเกินกำหนด ทั้งที่มีและไม่มีหนังสือเดินทาง

ก่อน: หากไม่มีหนังสือเดินทางต้องทำเอกสารเดินทางฉุกเฉินที่สถานกงสุลใหญ่ฯ แล้วไปทำ exit permit ที่ สตม. กรุงเทพมหานครโดยจ่ายค่าปรับพำนักเกินกำหนดวันละ 10 ดอลลาร์สหรัฐ ก่อนเดินทางออกทางบกหรือทางอากาศ อย่างไรก็ตาม มีกรณีที่คนไทยที่มีเอกสารเดินทางฉุกเฉิน

แล้วไม่ไปทำ exit permit แต่เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองกัมพูชาผ่อนปรนให้เดินทางผ่านแดนทางบกกลับประเทศไทยได้ โดยอาจมีการจ่ายค่าปรับที่หน้าด่าน

หลัง: หากไม่มีหนังสือเดินทางต้องทำเอกสารเดินทางฉุกเฉินที่สถานกงสุลใหญ่ฯ แล้วไปทำ exit permit ที่ สตม. กรุงเทพมหานคร โดยจ่ายค่าปรับพำนักระงับกำหนดวันละ 10 ดอลลาร์สหรัฐ ก่อนเดินทางทางอากาศเท่านั้น

4) เดินทางเข้าเมืองผิดกฎหมาย

ก่อน: คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ใช้วิธีการเดินทางเข้า-ออกผ่านช่องทางธรรมชาติ นอกจากนี้ หากด้วยสาเหตุใดที่ไม่สามารถเดินทางกลับไทยด้วยช่องทางธรรมชาติได้ คนไทยกลุ่มนี้ก็เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาและการบอกต่อว่า ฝ่ายกัมพูชาผ่อนปรนให้ผู้ที่เข้าเมืองผิดกฎหมายผ่านแดนทางบกกลับไทยได้ ซึ่งแตกต่างจากการเดินทางออกโดยเครื่องบินที่อนุญาตเฉพาะบุคคลที่เข้าเมืองอย่างถูกต้อง นอกจากนี้

หลัง: การเดินทางเข้า-ออกผ่านช่องทางธรรมชาติกระทำได้อย่างขึ้น เนื่องจากทหารทั้งสองฝ่ายมีการลาดตระเวนอย่างสม่ำเสมอว่าเดิม รวมทั้ง ผู้ที่อ้างว่า จะช่วยพาคนไทยเรียกค่าไถ่จ่ายที่สูงขึ้น ส่วนการเดินทางออกทางอากาศก็จะได้ไม่ได้รับอนุญาตและจะต้องไปมอบตัวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้จับกุม ดำเนินคดี และรับโทษให้เสร็จสิ้น จึงจะเข้าสู่กระบวนการเนรเทศกลับประเทศไทย

ทั้งนี้ การขออนุญาตเดินทางออกนอกกัมพูชา (exit permit) ที่ สตม. กัมพูชาที่ กรุงเทพมหานคร เป็นการยืนยันว่า บุคคลดังกล่าวไม่ได้ทำนักเกินกำหนดหรือไม่มีค่าปรับคงค้าง หรือหากมีค่าปรับก็ต้องชำระค่าปรับให้เรียบร้อย ใช้เวลาดำเนินการ 3-5 วันทำการ ทั้งนี้ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองกัมพูชาที่เมืองเสียมราฐ ไม่สามารถออก exit permit ได้เนื่องจากระบบไม่ได้เชื่อมกับส่วนกลาง

อนึ่ง ที่ผ่านมา กรณีผู้ป่วยวิกฤตที่ได้รับการอนุญาตโดยหน่วยงานในพื้นที่ของทั้งสองฝ่ายให้เดินทางกลับประเทศไทยทางจุดผ่านแดนทางบกได้ตามหลักมนุษยธรรม มักจะได้รับการผ่อนปรนด้านมาตรการตรวจคนเข้าเมืองจากฝ่ายกัมพูชาแม้ว่าจะไม่ได้เดินทางเข้าเมืองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

2.2.3 การวิเคราะห์แผนเคลื่อนย้ายคนไทยของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ

1) แผนอพยพเดิมของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในการเตรียมความพร้อมกรณีวิกฤตการณ์ทางการเมืองและสงคราม ซึ่งจัดทำไว้ก่อนหน้านี้ที่จะเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา สืบดังนี้

ระดับ 1 (สีเขียว: สถานการณ์ปกติ) มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมเชิงป้องกันผ่านการจัดทำและปรับปรุงฐานข้อมูลคนไทย การสร้างเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร และการสำรวจเส้นทางอพยพทั้งทางบกและทางอากาศอย่างสม่ำเสมอ

ระดับ 2 (สีเหลือง: เริ่มมีข่าวความไม่สงบ) แจ้งเตือนประชาชนให้เพิ่มความระมัดระวังและหลีกเลี่ยงพื้นที่เสี่ยง พร้อมไปกับการติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด ประเมินความพร้อมของทรัพยากร ชักซ้อมมาตรการรักษาความปลอดภัย และเตรียมพร้อมระบบการสื่อสารฉุกเฉิน

ระดับ 3 (สีส้ม: ความไม่สงบมีแนวโน้มขยายตัวในวงกว้าง) จัดตั้งศูนย์อำนวยการช่วยเหลือคนไทย ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อยกระดับการรักษาความปลอดภัย และเร่งอพยพกลุ่มเปราะบาง (เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ) ออกจากพื้นที่ในกรณีที่ระบบคมนาคมเชิงพาณิชย์ยังสามารถใช้งานได้

ระดับ 4 (สีแดง: เกิดความไม่สงบรุนแรงต่อเนื่อง) จัดตั้งศูนย์อพยพและดำเนินการอพยพประชาชนที่เหลือทั้งหมดออกนอกพื้นที่โดยทันที ทั้งทางบก อากาศ หรือน้ำ รวมถึงการขอรับการสนับสนุนเครื่องบินพิเศษจากรัฐบาลไทยหากมีความจำเป็น

2) หลังจากเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาพบว่า แผนอพยพข้างต้นมีข้อจำกัด ได้แก่

- พึงพาสถาปัตยกรรมเจ้าบ้านสูงเกินไปซึ่งในสภาวะขัดแย้ง ทางกาารท้องถิ่นอาจปฏิเสธการปฏิบัติตามคำร้องขอ เช่น การส่งเครื่องบินพิเศษไปรับคนไทยต้องได้รับอนุญาต

- พึงพาเส้นทางออกทางจุดผ่านแดนทางบกเป็นหลักซึ่งเมื่อเกิดการปะทะทางทหาร จุดผ่านแดนเหล่านี้ถูกสั่งปิด

- ความเสี่ยงระหว่างการเดินทางเป็นหมู่คณะ การเคลื่อนย้ายคนไทยเป็นกลุ่มใหญ่อาจตกเป็นเป้า โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีกระแสต่อต้านคนไทย

- ระบบสื่อสาร แผนตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าเครือข่ายโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต และสื่อออนไลน์ ยังใช้งานได้ แต่ในทางปฏิบัติ ประเทศเจ้าบ้านสามารถสั่งตัดระบบโทรคมนาคมทั้งหมด ทำให้การนัดหมายและการแจ้งเตือนคนไทยอัมพาตทันที

- จุดรวมพลที่กำหนดไว้กลายเป็นสถานที่ที่มีความเสี่ยง การตั้งศูนย์อพยพหรือจุดนัดพบในที่เปิดเผย เช่น ห้างค้าปลีกแม็คโคร โรงแรมธาราฮิลล์ ซึ่งแม้จะมีพื้นที่กว้างขวางและสะดวก แต่เป็นที่รู้จักกันในหมู่ชาวกัมพูชาว่า เป็นกิจการของคนไทย ทำให้อาจถูกมวลชนปิดล้อม หรือถูกควบคุมโดยฝ่ายความมั่นคงเจ้าบ้านได้ง่าย

3) สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้ปรับปรุงแผนอพยพเดิมข้างต้น ซึ่งต่อมาเรียกว่าแผนเคลื่อนย้ายคนไทย โดยส่วนที่ปรับปรุงได้ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด คือ การอุดช่องโหว่ด้านการสื่อสาร

โดยการจัดเตรียมเทอร์มินัลอินเทอร์เน็ตผ่านดาวเทียมแบบพกพาไว้ ซึ่งจะช่วยรับมือกับสถานการณ์ที่รัฐบาลท้องถิ่นตัดสินใจอนุญาตโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตได้ รวมถึงระบุรายชื่อและช่องทางติดต่อของเครือข่ายผู้ประสานงานระดับปฏิบัติการทำให้การประสานงานทำได้รวดเร็วขึ้น

4) อย่างไรก็ดี ข้อจำกัดของแผนเคลื่อนย้ายคนไทยที่ยังคงมีอยู่ในกรณีที่รัฐบาลเจ้าบ้านไม่ให้ความร่วมมือ แม้แผนจะสมบูรณ์ขึ้นในฝั่งการเตรียมความพร้อมของไทย แต่ยังคงมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่พึงพากลไกของกัมพูชา ซึ่งจะเป็นปัญหาใหญ่ในสถานะความขัดแย้งรุนแรง โดยแผนยังคงต้องพึ่งพาการประสานงานกับกระทรวงการต่างประเทศกัมพูชาเพื่อขออนุญาตทำการบิน (flight clearance) สำหรับเครื่องบินพิเศษหรือเครื่องบินทหาร ซึ่งในกรณีที่มีความขัดแย้งมีแนวโน้มว่าจะไม่ได้รับความร่วมมือ ทำให้เครื่องบินของทางการไทยไม่สามารถเข้าไปในกัมพูชาได้ และแม้ว่าอาจจะใช้เครื่องบินพาณิชย์แทน ก็ยังมีปัญหากรณีคนไทยที่พำนักในกัมพูชาอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งต้องติดต่อสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองที่กรุงพนมเปญ เพื่อดำเนินการขอ exit permit ในการเดินทางออกนอกประเทศ โดยในสถานการณ์สงครามหรือความขัดแย้ง ที่จำเป็นต้องเดินทางออกจากกัมพูชาในทันที จะไม่สามารถดำเนินการได้ ทำให้กรณีที่พิจารณาเคลื่อนย้ายคนไทยด้วยเที่ยวบินพิเศษน่าจะดำเนินการได้เฉพาะผู้ที่เดินทางเข้าเมืองถูกกฎหมายและมีได้พำนักเกินกำหนด เท่านั้น

2.2.4 การสร้างเครือข่ายกับฝ่ายต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองและดูแลคนไทย

สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้สร้างเครือข่ายกับฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

1) หน่วยงานไทยในพื้นที่ชายแดน ได้แก่ จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดจันทบุรี ซึ่งรวมถึงหน่วยงานในกลไกของจังหวัด ได้แก่ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ตลอดจนสำนักงานประสานงานชายแดนไทย-กัมพูชา ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพอากาศที่ 1 (สน.ปทก.ศปก.ทก.1) และสำนักงานประสานงานชายแดนไทย-กัมพูชา กองบัญชาการป้องกันชายแดนจันทบุรีและตราด (สน.ปทก.กปช.จต.) ซึ่งก่อนที่จะเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งฯ กงสุลใหญ่ได้พบหารือกับผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้วและจันทบุรีแล้วหลายครั้ง อีกทั้งเจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ มีโอกาสได้ทำความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสระแก้ว และ สน.ปทก.ศปก.ทก.1 ทำให้การประสานงานในช่วงสถานการณ์ความขัดแย้งเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและราบรื่น โดยเฉพาะในกระบวนการรับคนไทยที่ถูกเนรเทศกลับประเทศไทย ซึ่งมักจะมีกำหนดการที่เร่งรัด สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงมีเวลาจำกัดในการเร่งคัดกรองบุคคล จึงต้องอาศัยการบูรณาการกับหน่วยงานฝ่ายไทยในการดำเนินการตามกระบวนการคัดกรองตามกลไก NRM

2) หน่วยงานกัมพูชา เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2568 กงสุลใหญ่เข้าพบผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศกัมพูชาเพื่อยื่นสัญญาบัตรตราตั้งในโอกาสเข้ารับหน้าที่ หลังจากนั้น ได้เข้าเยี่ยมคารวะผู้ว่าราชการในเขตกงสุลครบทั้ง 8 จังหวัดก่อนที่จะเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสอง

ประเทศ รวมทั้งได้เยี่ยมคารวะหรือสร้างความคุ้นเคยกับหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานตำรวจเมืองเสียมราฐ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองประจำเมืองเสียมราฐและเมืองปอยเปต สถานกักกันคนต่างด้าวประจำเมืองเสียมราฐ โดยเจ้าหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ เคยสามารถประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่นดังกล่าวได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

นับตั้งแต่เกิดสถานการณ์ความขัดแย้ง สถานกงสุลใหญ่ฯ พบว่า การประสานงานกับหน่วยงานกัมพูชาที่เกี่ยวข้องกับงานด้านกงสุล รวมถึงการคุ้มครองและช่วยเหลือคนไทยใช้เวลานานและมีขั้นตอนเพิ่มมากขึ้นและบางกรณีต้องมีหนังสือขอความร่วมมือเป็นลายลักษณ์อักษรเพิ่มจากปกติ นอกจากนี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ พยายามนัดพบหารือกับผู้บัญชาการเรือนจำประจำจังหวัดบันทายมีชัย และผู้บัญชาการสถานกักกันคนต่างด้าวเมืองเสียมราฐ เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจและความเข้าใจเพื่อให้การช่วยเหลือคนไทยภายใต้สถานการณ์ไทย-กัมพูชามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยได้รับการตอบรับจากการทบทวนในเบื้องต้น อย่างไรก็ตาม เมื่อใกล้วันนัดหมายกลับมีการขอยกเลิกทั้งสองกรณี โดยให้เหตุผลว่า ได้หารือส่วนกลางแล้วเห็นว่า ควรยกเลิกนัดหมายไปก่อน

อย่างไรก็ดี สถานกงสุลใหญ่ฯ พบว่า ยังสามารถประสานงานได้ดีกับเจ้าหน้าที่กัมพูชา บางรายที่มีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยเป็นพิเศษ โดยเจ้าหน้าที่ดังกล่าวแสดงความพร้อมที่จะช่วยสนับสนุนงานกงสุลของสถานกงสุลใหญ่ฯ โดยมีการพบหารืออย่างไม่เป็นทางการในลักษณะที่รู้จักคุ้นเคยเป็นการส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ หลายครั้ง ในห้วงที่เกิดสถานการณ์ความขัดแย้ง

3) คณะกงสุลต่างชาติในพื้นที่ ได้แก่ สถานกงสุลใหญ่เกาหลีใต้ ณ เมืองเสียมราฐ สถานกงสุลใหญ่เวียดนาม ณ เมืองพระตะบอง สำนักงานกงสุลญี่ปุ่นในเมืองเสียมราฐ สำนักงานกงสุลจีนในเมืองเสียมราฐ และกงสุลกิตติมศักดิ์ของสหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ แคนาดา และเยอรมนี โดยกงสุลใหญ่ได้พบหารือและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับกงสุลใหญ่และหัวหน้าสำนักงานกงสุลต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนเข้าร่วมการประชุมประสานงานด้านกงสุลซึ่งตำรวจเมืองเสียมราฐจัดเป็นประจำรายไตรมาส จึงเป็นโอกาสให้ทำความคุ้นเคยกับคณะกงสุลกิตติมศักดิ์ต่างชาติด้วย

4) ชุมชนไทย สถานกงสุลใหญ่ฯ สร้างเครือข่ายกับคนไทยในเมืองเสียมราฐได้ค่อนข้างทั่วถึงเนื่องจากมีจำนวนไม่มากนักและส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการของไทย อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงคนไทยในเมืองปอยเปตยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มที่เข้าไปทำงานในเครือข่ายอาชญากรรมทางออนไลน์ กลุ่มบุคคลเหล่านี้มักหลีกเลี่ยงการแสดงตนต่อภาครัฐ และไม่ดำเนินการลงทะเบียนคนไทยในต่างประเทศกับสถานกงสุลใหญ่ฯ ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 อย่างไรก็ตาม เนื่องจากชุมชนไทยในเมืองปอยเปตมีการตั้งกลุ่มสังคมออนไลน์กันขึ้นมาเองในแอปพลิเคชันเทเลแกรม มีสมาชิกประมาณ 10,000 คน จึงเป็นช่องทางที่สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถใช้ประชาสัมพันธ์และกระจายข่าวสารได้อย่างแนบเนียน

5) ภาคประชาสังคม องค์กรที่มีบทบาทอย่างมากในการให้ความช่วยเหลือคนไทยในเมืองปอยเปต คือ ศูนย์ประสานช่วยเหลือคนไทยในต่างแดนภาคตะวันออก จังหวัดสระแก้ว ของ มูลนิธิอิมมานูเอล (Immanuel Foundation: IMF) ซึ่งขับเคลื่อนประเด็นการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตาม สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับข้อมูลว่า มีบุคคลที่แสดงตนว่า มีความเกี่ยวข้องกับมูลนิธิดังกล่าว อ้างกับคนไทยที่พำนักอย่างผิดกฎหมายในกัมพูชา ลักลอบเข้ากัมพูชาอย่างผิดกฎหมาย หรือพำนักเกินกำหนด ว่า จะสามารถช่วยให้กลับไทยได้โดยไม่ต้องชำระค่าปรับหรือค่าธรรมเนียมใด ๆ จึงสร้างความสับสนแก่ประชาชน ดังนั้นที่ผ่านมา สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงยังรักษาระยะห่างกับองค์กรดังกล่าว แต่เห็นว่าสามารถใช้ประโยชน์จากเครือข่ายภาคประชาสังคม เช่นนี้ ในการกระจายข่าวให้ทั่วถึงชุมชนไทยและเป็นช่องทางในการให้ความช่วยเหลือคนไทยได้อีกช่องทางหนึ่ง รวมทั้ง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มไลน์ที่มูลนิธิฯ สร้างขึ้น สามารถสังเกตปฏิกิริยาของคนไทย ตลอดจนสื่อสารและให้ข้อมูลข่าวสารแก่คนไทยภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ อย่างแนบเนียน

2.3 สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ในสถานการณ์ปกติ การดำเนินภารกิจของสถานกงสุลใหญ่ฯ ก็มีความท้าทายในระดับหนึ่งอยู่แล้ว โดยเฉพาะการรับมือกับกลุ่มคนไทยนอกระบบและการประสานงานข้ามแดน แต่เมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้ง การปฏิบัติงานก็ทวีความซับซ้อนขึ้นไปอีกเนื่องจากกลไกความร่วมมือต่าง ๆ หยุดชะงัก และมีข้อจำกัดเพิ่มเติม

ภารกิจคุ้มครองและดูแลคนไทยของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งไทย-กัมพูชา จึงมิใช่เพียงการจัดการเหตุฉุกเฉินเฉพาะหน้า แต่เป็นการบริหารจัดการในบริบทที่ต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านความมั่นคง ความสัมพันธ์ทวิภาคี กฎหมายคนเข้าเมือง และพฤติกรรมของคนไทยในพื้นที่ ความตึงเครียดระหว่างรัฐทำให้กลไกความร่วมมือกับหน่วยงานกัมพูชาในระดับพื้นที่ซึ่งเคยดำเนินไปได้ตามปกติกลายเป็นกลไกที่มีข้อจำกัดมากขึ้น ทั้งด้านการให้ข้อมูลการอนุญาตให้เดินทางผ่านแดน และการอำนวยความสะดวกด้านกงสุล อย่างไรก็ตาม แม้การประสานงานอย่างเป็นทางการจะมีข้อจำกัด แต่ความคุ้นเคยและเครือข่ายส่วนบุคคลกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นยังมีส่วนช่วยให้เกิดการอำนวยความสะดวกอย่างไม่เป็นทางการ อีกทั้ง เครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานฝ่ายไทยซึ่งจัดตั้งไวล่วงหน้า มีส่วนสำคัญในการเร่งรัดการประสานงานและแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและราบรื่น ส่งผลให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ต้องพึ่งพาทั้งช่องทางทางการ ช่องทางส่วนบุคคล และเครือข่ายความร่วมมือในระดับต่าง ๆ ไปพร้อมกัน

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ คนไทยในเขตกงสุลมีความแตกต่างทั้งในด้านสถานะทางกฎหมาย ระดับการตอบสนองต่อความเสี่ยง แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ และความพร้อมในการแสดงตนต่อภาครัฐ กลุ่มที่เข้าเมืองถูกต้องและมีเอกสารครบถ้วนยังสามารถบริหารความเสี่ยงและเดินทางกลับได้

ด้วยตนเองตราบเท่าที่ยังมีเที่ยวบินพาณิชย์ ขณะที่กลุ่มที่พำนักรอในกำหนด ลักลอบเข้าเมือง หรือทำงานในเครือข่ายผิดกฎหมายมีข้อจำกัดสูงกว่า เพราะมักหลีกเลี่ยงการลงทะเบียนและไม่ประสงค์เปิดเผยตัวตนจนกว่าจะตกอยู่ในภาวะจำเป็น การกำหนดแนวทางเดียวในการให้ความช่วยเหลือเพื่อครอบคลุมคนไทยทุกกลุ่มจึงไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาจริง

การควบคุมหรือปิดจุดผ่านแดนทางบกเปลี่ยนเงื่อนไขพื้นฐานของการคุ้มครองคนไทยอย่างมีนัยสำคัญ เพราะทำให้การเดินทางกลับประเทศไทยไม่สามารถอาศัยความยืดหยุ่นตามแนวชายแดน เช่นในสถานการณ์ปกติได้อีกต่อไป ผู้ที่มีปัญหาด้านเอกสารหรือสถานะทางกฎหมายต้องเข้าสู่กระบวนการของประเทศเจ้าบ้านก่อน จึงจะสามารถเดินทางออกได้ ขณะเดียวกัน การรวมตัวของคนไทยจำนวนมากหรือการกำหนดจุดรวมพลสาธารณะอาจเพิ่มความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและสร้างแรงกดดันทางการเมืองในพื้นที่ ดังนั้น แผนเคลื่อนย้ายคนไทยจำเป็นต้องเปลี่ยนจากแนวคิดการอพยพแบบรวมศูนย์ไปสู่การบริหารจัดการเป็นกลุ่มย่อย การใช้เส้นทางและช่องทางหลายรูปแบบ และการสื่อสารที่แม่นยำเพื่อลดผลกระทบจากข่าวลือ ทั้งนี้ ในบางกรณี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถผ่อนปรนให้ผู้ไม่มีเอกสารเดินทางกลับประเทศได้ โดยใช้วิธีการ “แลกตัว” ณ จุดผ่านแดน เพื่ออำนวยความสะดวกให้คนไทยและกัมพูชาเดินทางกลับภูมิลำเนา

นอกจากนี้ การจัดทำแผนเคลื่อนย้ายคนไทยไม่สามารถยึดบริบทจากเหตุการณ์ในอดีตได้ทั้งหมด เนื่องจากมีปัจจัยใหม่ที่ต้องนำมาพิจารณา อาทิ ขบวนการหลอกลวงทางออนไลน์ซึ่งอาจจูงใจให้คนไทยพำนักรอและทำงานต่อเพื่อรอรับค่าจ้างหรือรายได้ และบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งมีอิทธิพลต่อปฏิกิริยาของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งต่อข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงและข่าวลือ เช่นในระยะแรก ข่าวสารเกี่ยวกับการปิดจุดผ่านแดนอาจมีส่วนเร่งให้คนไทยบางส่วนตัดสินใจเดินทางกลับประเทศ รวมทั้ง การเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์มีความละเอียดอ่อน เนื่องจากเจ้าหน้าที่และประชาชนกัมพูชาสามารถเข้าถึงและเข้าใจเนื้อหาภาษาไทยได้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาถ้อยคำและเนื้อหาอย่างรอบคอบ และใช้ความระมัดระวังในการเผยแพร่ข่าวสารภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้ง

ในส่วนของคนไทยที่อยู่ในขบวนการอาชญากรรมออนไลน์ มุมมองของประชาชนไทยและญาติของคนไทยกลุ่มดังกล่าวมีความคาดหวังต่อสถานกงสุลใหญ่ ซึ่งมีได้จำกัดอยู่ที่การออกเอกสารเดินทางหรือประสานงานส่งกลับเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงการรับแจ้งเหตุที่รวดเร็ว การให้ข้อมูลความคืบหน้าอย่างสม่ำเสมอ การยืนยันว่าญาติยังมีชีวิต มีความเป็นอยู่เหมาะสม และอยู่ในความดูแลของหน่วยงานใด การประสานขอเข้าเยี่ยม ตลอดจนการสื่อสารกับญาติของผู้ถูกควบคุมตัวอย่างสม่ำเสมอจะช่วยบรรเทาความกังวลใจทั้งของผู้ถูกควบคุมตัวและญาติได้ แม้ในกรณีที่ยังไม่สามารถนำตัวกลับประเทศได้ทันที

บทเรียนสำคัญจึงอยู่ที่การกำหนดแนวทางการคุ้มครองคนไทยให้มีความยืดหยุ่นและจำแนกกลุ่มมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับคนไทยที่แสดงตนและประสงค์ขอรับความช่วยเหลือใน

ฐานะคนไทยตกทุกข์ได้ยาก ขณะเดียวกัน สถานกงสุลใหญ่ฯ ต้องสร้างระบบเตือนภัยและช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงคนไทยนอกระบบได้มากพอ โดยไม่ทำให้เกิดความตื่นตระหนกหรือกระทบต่อความสัมพันธ์กับประเทศเจ้าบ้าน

สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาได้สะท้อนว่า ภารกิจของสถานกงสุลใหญ่ฯ ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งต้องดำเนินการควบคู่กันในสองมิติ คือ การคุ้มครองคนไทยในภาวะเปราะบาง และการรักษาช่องทางความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นของกัมพูชาให้ยังคงใช้งานได้แม้ความสัมพันธ์ทางการเมืองระดับรัฐตึงเครียด การคุ้มครองและดูแลคนไทยภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งจึงควรมุ่งยกระดับจากแผนเชิงรับในเชิงการอพยพหรือเคลื่อนย้ายคนไทย ไปสู่การบริหารความเสี่ยงในภาพรวม และการวางแผนดำเนินงานในระยะต่อไปเมื่อสถานการณ์กลับเข้าสู่ภาวะปกติ

บทที่ 3

ข้อเสนอ

3.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ มีภารกิจและอำนาจหน้าที่ทั้งการดำเนินงานด้านกงสุลดูแล ปกป้อง และคุ้มครองผลประโยชน์ของประเทศไทยและคนไทย ตลอดจนส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้า เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมกับประเทศที่อยู่ในความรับผิดชอบ ดังนั้น ข้อเสนอเชิงนโยบายจึงจะต้องมุ่งให้สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถดำเนินการกิจข้างต้นได้อย่างสมดุลระหว่างการรักษาผลประโยชน์ของชาติ การคุ้มครองและดูแลคนไทย และการรักษาและส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นของกัมพูชา ทั้งในสถานการณ์ปกติและสถานการณ์วิกฤต

สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรปรับแนวทางการให้ความคุ้มครองและดูแลคนไทยภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศ จากการมุ่งเน้นเฉพาะการอพยพคนไทยเมื่อเกิดวิกฤตไปสู่การบริหารจัดการและคุ้มครองคนไทยอย่างครอบคลุมตลอดสถานการณ์ โดยจำแนกแนวทางการให้ความช่วยเหลือตามสถานะและความต้องการของคนไทยแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งเพิ่มความยืดหยุ่นของแผนเคลื่อนย้ายคนไทย รักษาและส่งเสริมความสัมพันธ์กับเครือข่ายต่าง ๆ ตลอดจนดำเนินนโยบายด้านการสื่อสารเชิงรุกเพื่อป้องกันไม่ไห้คนไทยเดินทางเข้ากัมพูชาอย่างผิดกฎหมาย

สำหรับคนไทยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายหลอกลวงทางออนไลน์และเว็บพนันออนไลน์ในกัมพูชา ในกลุ่มที่ถูกทางการกัมพูชาจับกุม สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรให้ความช่วยเหลือรอบด้านตั้งแต่ถูกควบคุมตัวไปจนถึงการส่งกลับประเทศไทย ทั้งการติดตามสถานภาพความเป็นอยู่ระหว่างที่ถูกควบคุมตัวในเรือนจำ การจัดทำเอกสารเดินทาง และประสานงานการส่งกลับ ตลอดจนคัดกรองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในเบื้องต้น เพื่อให้หน่วยงานไทยที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามกลไก NRM ต่อไป ส่วนกลุ่มที่ยังไม่ถูกจับกุมแต่ต้องการความช่วยเหลือออกจากพื้นที่ สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรจัดทำช่องทางให้ขอรับความช่วยเหลือได้อย่างสะดวกและได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนเพื่อให้สามารถแจ้งทางการกัมพูชาพิจารณาให้ความช่วยเหลือต่อไปได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารกับญาติของผู้ตกทุกข์ได้ยาก เนื่องจากครอบครัวของบุคคลเหล่านี้จำนวนหนึ่งเลือกที่จะยื่นเรื่องขอความช่วยเหลือผ่านมูลนิธิเอกชนและสื่อมวลชน ควบคู่กับช่องทางราชการ ส่วนหนึ่งเพราะไม่ทราบความคืบหน้าของคดี ดังนั้น การมีระบบแจ้งสถานะที่ชัดเจนจะช่วยลดความสับสนของข้อมูลจากหลายแหล่ง และสร้างความเชื่อมั่นต่อกลไกรัฐ

นอกจากนี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรเสริมสร้างและรักษากลไกความร่วมมือระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในระยะต่อไปเมื่อความสัมพันธ์เริ่มเข้าสู่ภาวะปกติ โดยส่งเสริมความร่วมมือทั้งในการคุ้มครองและดูแลคนไทย และการจัดการเหตุฉุกเฉิน ควบคู่กับการนำบทเรียนจากช่วงความขัดแย้งมาปรับปรุงแผนและสร้างความเข้าใจร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและดูแลคนไทยในภาวะปกติเป็นฐานรองรับการบริหารวิกฤตในอนาคต

3.2 ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

3.2.1 ระยะสั้น (สถานการณ์ตรงตัวแต่เปราะบาง ยังอาจเกิดวิกฤตฉุกเฉินขึ้นได้)

3.2.1.1 จัดทำแผนการคุ้มครองและดูแลคนไทยภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา โดยจำแนกกลุ่มตามสถานะ ดังนี้

1) กลุ่มที่พร้อมเดินทางกลับประเทศไทยทันที สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรจัดทำแผนเคลื่อนย้ายสำหรับคนกลุ่มนี้ โดยมีสาระสำคัญคือ

1.1) จัดทำฐานข้อมูลรายชื่อและช่องทางติดต่อเพื่อให้สถานกงสุลใหญ่ฯ แจ้งเตือนได้ทันทีเมื่อสถานการณ์มีแนวโน้มยกระดับความรุนแรง โดยให้เร่งเดินทางกลับในขณะที่ยังมีเที่ยวบินพาณิชย์ให้บริการ

1.2) ทำความตกลงล่วงหน้ากับสายการบินพาณิชย์เพื่อขอโควตาที่นั่งให้คนไทยในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน

1.3) ระบุแนวทางช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย ผู้พิการ และผู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ที่พร้อมเดินทาง แต่ไม่สามารถกลับได้ด้วยตนเองด้วยเที่ยวบินพาณิชย์ โดยปฏิบัติตามระเบียบที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือคนไทยตกทุกข์ได้ยาก และอาจให้แบ่งเดินทางกลับรายบุคคล หรือหากมีจำนวนมากอาจพิจารณาใช้เที่ยวบินพาณิชย์เช่าเหมาลำเพื่อเดินทางพร้อมกัน

1.4) เตรียมช่องทางเดินทางสำรอง เช่น เที่ยวบินพาณิชย์สำรองในเส้นทางบินออกไปประเทศอื่น หรือใช้ช่องทางการเจรจาแลกตัวประชาชนระหว่างสองประเทศให้เดินทางกลับภูมิลำเนาทางบกได้

1.5) ปรับวิธีการเคลื่อนย้ายจากการรวมคนจำนวนมากไปยังจุดเดียว เป็นการกระจายตัวและลำเลียงเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เพื่อลดความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและความแออัด ทั้งนี้ ต้องดำเนินการภายใต้การอนุญาตของหน่วยงานที่มีอำนาจและคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสำคัญ

2) กลุ่มที่ประสงค์เดินทางกลับแต่ติดขัดขอกฎหมาย

2.1) ใช้หลักให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ร้องขอกับสถานกงสุลใหญ่ฯ เป็นรายกรณี ตามระเบียบกระทรวงการต่างประเทศว่าด้วยการใช้จ่ายเงินอุดหนุนเพื่อช่วยเหลือคนไทยที่ตกทุกข์ได้ยากในต่างประเทศ พ.ศ. 2562 ตลอดจนช่วยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเตรียมความพร้อมด้านเอกสารและการส่งกลับประเทศไทยเมื่อเข้าสู่กระบวนการที่สามารถดำเนินการได้

2.2) เมื่อสถานการณ์อำนวย อาจร่วมกับคณะกงสุลต่างชาติในเมืองเสียมราฐ ผลักดันกับฝ่ายกัมพูชาขอให้ชาวต่างชาติที่หนังสือเดินทางสูญหายสามารถขออนุญาตเดินทางออกนอกประเทศ (exit permit) ที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองที่เมืองเสียมราฐ หรือติดต่อเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองที่ท่าอากาศยานเสียมราฐฯ ได้โดยไม่ต้องเดินทางไปยังสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองที่ กรุงพนมเปญ

3) กลุ่มที่ยังพำนักอยู่ในกัมพูชาด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ

3.1) แนะนำให้จัดทำแผนเดินทางกลับส่วนบุคคล ได้แก่ การเตรียมเอกสารเดินทางให้พร้อมอยู่เสมอ มีเงินสำรอง มีช่องทางการเดินทางที่ทราบล่วงหน้า และมีหมายเลขติดต่อฉุกเฉินของสถานกงสุลใหญ่ฯ และแนะนำให้กำหนดจุดเปลี่ยน (trigger point) สำหรับการเดินทางออกจากพื้นที่เสี่ยง เช่น เมื่อเกิดการตั้งจุดตรวจเพิ่มขึ้น การขาดแคลนสิ่งจำเป็น การขยายตัวของเหตุรุนแรง แม้ว่าจะยังไม่เดินทางออกนอกกัมพูชา

3.2) จัดทำระบบลงทะเบียนหรือช่องทางสื่อสารที่ไม่ต้องระบุข้อมูลส่วนตัวเพื่อโน้มน้าวให้คนกลุ่มนี้ยอมเชื่อมต่อกับระบบเตือนภัยของรัฐ

4) กลุ่มที่อยู่ในขบวนการหลอกลวงทางออนไลน์

4.1) กรณีคนไทยที่ถูกควบคุมตัวในเรือนจำหรือสถานกักกันฯ สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรประสานงานกับเรือนจำและสถานกักกันต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ขอให้แจ้งรายชื่อคนไทยที่ถูกควบคุมตัวอย่างรวดเร็ว และขออนุญาตให้เจ้าหน้าที่กงสุลเข้าเยี่ยมบุคคลที่ถูกควบคุมตัว เพื่อติดตามสถานภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนดำเนินการสัมภาษณ์ ดำเนินการด้านเอกสารเดินทาง และคัดกรองเบื้องต้นตั้งแต่ยังอยู่ในการควบคุมตัวของฝ่ายกัมพูชาก่อนส่งกลับ หากสามารถดำเนินการได้

4.2) จัดทำช่องทางรับแจ้งเหตุสำหรับผู้ตกทุกข์ได้ยากหรือญาติของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ ด้วยหลักการ “รวดเร็ว โปร่งใส และติดตามได้” โดยกำหนดให้มีช่องทางรับแจ้งเหตุเฉพาะกรณีคนไทยในเครือข่ายหลอกลวงทางออนไลน์และเว็บพนันออนไลน์ จัดทำแบบฟอร์มข้อมูล เช่น ชื่อ-นามสกุล ชื่อเล่น หมายเลขหนังสือเดินทาง รูปถ่าย พิกัดที่อยู่ล่าสุด ชื่ออาคารหรือบริษัท ช่องทางติดต่อ เพื่อให้สถานกงสุลใหญ่ฯ มีข้อมูลเพียงพอในการส่งต่อให้เจ้าหน้าที่กัมพูชาดำเนินการต่อได้ทันที พร้อมกำหนดระยะเวลาการตอบรับเรื่องและการแจ้งความคืบหน้าเป็นรอบ

เพื่อบรรเทาความวิตกกังวลของญาติและเห็นว่า สถานกงสุลใหญ่ฯ กำลังดำเนินการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ รวมทั้งช่วยลดความสับสนและการร้องเรียนซ้ำซ้อน

4.3) ประสานงานกับองค์กรเอกชน/ภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านนี้ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้ขอรับความช่วยเหลือร่วมกัน แทนที่จะทำงานคู่ขนานแยกจากกัน โดยอาจตั้งคณะทำงานที่มีหน่วยงานรัฐอื่นเข้าร่วมด้วย เช่น กรมการกงสุล และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อความโปร่งใส

4.4) จัดทำฐานข้อมูลของบุคคลที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ให้ความช่วยเหลือส่งกลับไทยทั้งหมด เพื่อใช้ข้อมูลอ้างอิงสำหรับสถานกงสุลใหญ่ฯ และหน่วยงานไทยที่เกี่ยวข้อง

3.2.1.2 การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรใช้ช่องทางราชการควบคู่กับเครือข่ายคนไทย และสื่อสังคมออนไลน์ โดยดำเนินการดังนี้

1) สร้างความรับรู้เกี่ยวกับช่องทางประชาสัมพันธ์ทางการของสถานกงสุลใหญ่ฯ โดยเลือกใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางหลักเนื่องจากเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นที่นิยมในกลุ่มคนไทยในกัมพูชา ทั้งนี้ ควรดำเนินการยืนยันตัวตนของสถานกงสุลใหญ่ฯ ให้ได้เครื่องหมายรับรองสีฟ้า (Meta Verified) เพื่อจะได้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

2) ประชาสัมพันธ์ช่องทางติดต่อฉุกเฉินให้ทั่วถึง ให้ข้อมูลเตือนภัยและคำแนะนำด้านความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้ถ้อยคำที่ถูกต้อง กระชับ และไม่ก่อให้เกิดความตื่นตระหนก

3) พัฒนาช่องทางรับข่าวสารที่เข้าถึงง่ายเพื่อเพิ่มโอกาสในการสื่อสารกับคนไทยนอกระบบและลดผลกระทบจากข่าวลือ รวมทั้งพิจารณาเข้าร่วมกลุ่มสังคมออนไลน์ที่ภาคประชาสังคมหรือกลุ่มคนไทยจัดทำขึ้นเอง เพื่อแจ้งข่าวและให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่คนไทยอย่างแนบเนียน โดยเชื่อมโยงช่องทางการแจ้งข่าวไปยังเฟซบุ๊กทางการของสถานกงสุลใหญ่ฯ เพื่อให้การแจ้งข่าวสอดคล้องกันทั้งหมดในทุกช่องทาง

4) ดำเนินการประชาสัมพันธ์เชิงป้องกันและป้องปรามเพื่อให้คนไทยตระหนักว่า การเดินทางเข้ากัมพูชาเพื่อทำงานโดยผิดกฎหมายมีความเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวง ควบคุม หรือรีดไถจากขบวนการอาชญากรรม โดยอาจเน้นเผยแพร่คำเตือนเชิงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง มิใช่เพียงคำเตือนทั่วไป เช่น เตือนเรื่องการรับงานที่ให้ค่าตอบแทนสูงผิดปกติ การเดินทางโดยมีนายหน้ารับส่ง การถูกยึดเอกสาร การให้เปิดบัญชีหรือใช้ใบหน้าเพื่อทำธุรกรรม การทำงานที่เกี่ยวข้องกับการชักชวนลงทุนหรือการพนันออนไลน์ และความเสี่ยงที่จะถูกดำเนินคดีทั้งในกัมพูชาและไทย ทั้งนี้ ควรสื่อสารผ่านช่องทางที่กลุ่มเป้าหมายใช้จริง เช่น เทเลแกรม ไลน์ เฟซบุ๊ก ดิจิตัล และเครือข่ายชุมชนชายแดน

3.1.2 ระยะยาว (ความสัมพันธ์เริ่มเข้าสู่ภาวะปกติ)

3.1.2.1 การฟื้นฟูความร่วมมือระดับพื้นที่ สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรเร่งฟื้นฟูความไว้วางใจและกลไกประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นกัมพูชา เช่น การพบหารือ แลกเปลี่ยนการเยือน และกิจกรรมสร้างความคุ้นเคยกับผู้ว่าราชการจังหวัด ตำรวจ ตรวจคนเข้าเมือง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตกงสุล เพื่อฟื้นฟูความไว้วางใจและทำให้กลไกประสานงานด้านกงสุลกลับมาดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพและคล่องตัว

3.1.2.2 จัดตั้งเครือข่ายผู้ประสานงานคนไทยในพื้นที่ โดยเฉพาะในเมืองปอยเปต ซึ่งมีคนไทยหลากหลายกลุ่มและบางส่วนไม่ได้ลงทะเบียนกับสถานกงสุลใหญ่ฯ เพื่อช่วยให้การให้ข้อมูลและแจ้งเตือนเข้าถึงกลุ่มที่ไม่อยู่ในฐานข้อมูลทางการได้มากขึ้น

3.1.2.3 การส่งเสริมความสัมพันธ์ สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรใช้ภารกิจด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นช่องทางฟื้นฟูความไว้วางใจในระดับพื้นที่ เช่น การจัดกิจกรรมเชื่อมโยงภาคธุรกิจไทย-กัมพูชา การแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรม และการหารือเชิงเทคนิคกับหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการประสานงานด้านกงสุลและการคุ้มครองคนไทยในระยะยาว

3.1.2.4 การถอดบทเรียนและปรับปรุงแผนปฏิบัติงาน ประเมินผลหลังเหตุการณ์ร่วมกับทีมประเทศไทยและหน่วยงานฝ่ายไทยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำบทเรียนไปปรับปรุงแผนเคลื่อนย้ายคนไทย คู่มือปฏิบัติงาน ฐานข้อมูล ช่องทางสื่อสาร และแนวทางช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางให้เป็นปัจจุบัน

ข้อเสนอข้างต้นมุ่งเปลี่ยนกรอบการทำงานในการคุ้มครองและดูแลคนไทยของสถานกงสุลใหญ่ฯ เมืองเสียมราฐ จากการรับมือเหตุเฉพาะหน้าไปสู่การบริหารความเสี่ยงด้านกงสุลอย่างเป็นระบบ โดยตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงว่า สถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชายังมีความเปราะบาง คนไทยในเขตกงสุลมีความหลากหลาย และกลไกความร่วมมือกับประเทศเจ้าบ้านอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามระดับความสัมพันธ์ทางการทูต ดังนั้น การคุ้มครองคนไทยจึงต้องอาศัยทั้งการจำแนกกลุ่มเป้าหมาย การเตรียมความพร้อมล่วงหน้า การสื่อสารที่เข้าถึงแต่ไม่สร้างความตื่นตระหนก ตลอดจนการรักษาขยาย และส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ในระยะปัจจุบันที่สถานการณ์ทรงตัวแต่ยังมีความเปราะบางและไม่อาจถือว่ากลับสู่ภาวะปกติ สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรให้ความสำคัญกับการลดความเสี่ยงตั้งแต่ต้นทาง ได้แก่ การส่งเสริมให้คนไทยลงทะเบียนหรือรับข่าวสารผ่านช่องทางที่ปลอดภัย การประชาสัมพันธ์ป้องกันมิให้เดินทางไปทำงานผิดกฎหมายในกัมพูชา และการปรับปรุงแผนเผชิญเหตุหากเกิดเหตุฉุกเฉินซ้ำในระยะสั้นให้สอดคล้องกับข้อจำกัดเรื่องจุดผ่านแดนและสถานะทางกฎหมายของคนไทยแต่ละกลุ่ม การดำเนินงานควรเน้นการช่วยเหลือผู้ที่แสดงตนและขอรับความช่วยเหลือในฐานะคนไทยตกทุกข์ได้ยาก การอพยพ

หรือเคลื่อนย้ายคนไทยเป็นกลุ่มย่อย และการประสานงานกับฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชาโดยใช้เครือข่าย ทั้งที่เป็นทางการและความสัมพันธ์ส่วนบุคคล

ในระยะยาว เมื่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชากลับเข้าสู่ภาวะปกติ ภารกิจสำคัญคือการฟื้นฟู ความไว้วางใจและเสริมสร้างกลไกความร่วมมือระดับพื้นที่ให้กลับมาเข้มแข็งกว่าเดิม ทั้งกับ หน่วยงานท้องถิ่นกัมพูชา หน่วยงานฝ่ายไทยในพื้นที่ชายแดน คณะกงสุลต่างชาติ ชุมชนไทย และ ภาคประชาสังคม รวมทั้งควรนำการถอดบทเรียนหลังวิกฤตไปปรับปรุงคู่มือและแผนเคลื่อนย้าย คนไทยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถปฏิบัติภารกิจสองด้านไปพร้อมกัน คือการ ค้ำครองและดูแลคนไทย และการรักษาและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านในมิติ ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อผลประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติและประชาชนไทยต่อไป

บรรณานุกรม

เอกสารราชการ

กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ. ลำดับเหตุการณ์การปรับลดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับกัมพูชา, 2568.

กระทรวงการต่างประเทศ. ระเบียบกระทรวงการต่างประเทศ ว่าด้วยการใช้จ่ายเงินอุดหนุนเพื่อช่วยเหลือคนไทยที่ตกทุกข์ได้ยากในต่างประเทศ พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนพิเศษ 291 ง (26 พฤษภาคม 2562).

กระทรวงการต่างประเทศ. การเปิดสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ และการปิดสถานกงสุลใหญ่ ณ กรุงอันตานานาริโว สาธารณรัฐมาดากัสการ์เป็นการถาวร. หนังสือด่วนที่สุด ที่ 0206/11876 (22 ธันวาคม 2566).

กองทัพบก. ควบคุมการเปิด-ปิด จุดผ่านแดน ทุกประเภทตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา. คำสั่งที่ 806/2568 (7 มิถุนายน 2569).

สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ. แผนช่วยเหลือ/อพยพคนไทยของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ, 4 มีนาคม 2568.

สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ. แผนช่วยเหลือ/เคลื่อนย้ายคนไทยของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ, 4 มีนาคม 2569.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง (1 พฤศจิกายน 2565).

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก (13 ตุลาคม 2561).

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. การเปิดสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ ราชอาณาจักรกัมพูชา และการปิดสถานกงสุลใหญ่ ณ กรุงอันตานานาริโว สาธารณรัฐมาดากัสการ์ เป็นการถาวร. หนังสือที่ นร 0508/27834 (28 ธันวาคม 2566).

บทความในวารสาร

Ministry of Tourism of Cambodia. Tourism Statistics Report December 2025. (January 2026) : 4-5

วิทยานิพนธ์

เอกอร คุณาเจริญ. บทบาทของสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงพนมเปญ ในการคุ้มครองและดูแลผู้ต้องขังไทยในกัมพูชา. หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 10 สถาบันการต่างประเทศ เทเวศน์โรปการ กระทรวงการต่างประเทศ, 2561

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงการต่างประเทศ. คู่มือสำหรับประชาชน : การคุ้มครองและดูแลคนไทยในต่างประเทศ.

[ออนไลน์]. 2567. แหล่งที่มา: <https://image.mfa.go.th/mfa/0/zE6021nSnu/>

เอกสาร/การคุ้มครองและดูแลคนไทยในต่างประเทศ.pdf [27 กรกฎาคม 2569].

กระทรวงการต่างประเทศ. สรุปการแถลงข่าวสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา โดยรัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงการต่างประเทศ. [ออนไลน์]. 2568. แหล่งที่มา:

<https://mfa.go.th/th/content/press-briefing-thailand-cambodia-situation-260768> [27 กรกฎาคม 2569].

กรุงเทพธุรกิจ. ทุนไทยจ่อสูญพันธุ์ในกัมพูชา ชี้นำสัมพันธ 2 ชาติใช้เวลานาน. [ออนไลน์]. 2569.

แหล่งที่มา: <https://www.bangkokbiznews.com/economics/1243798> (25 สิงหาคม 2569).

ไทยพีบีเอส. ย้อนรอยประวัติศาสตร์ กรณีพิพาทไทย-กัมพูชา. [ออนไลน์]. 2568. แหล่งที่มา:

<https://www.thaipbs.or.th/now/content/297130> 30 กค 68 [27 กรกฎาคม 2569].

ไทยพีบีเอส. กองกำลังบูรพา ชี้แจงเหตุการณ์บริเวณด่านบ้านคลองลึก. [ออนไลน์]. 2568. แหล่งที่มา:

<https://www.thaipbs.or.th/news/content/353599> [27 กรกฎาคม 2569].

ผู้จัดการออนไลน์. ยอดเขมรออกด่านชายแดนบ้านคลองลึก จ.สระแก้ว ช่วง 3 ชม.กว่า 7 พันคน.

[ออนไลน์]. 2568. แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/local/detail/9680000059542> [27 กรกฎาคม 2569].

สำนักงานปลัดกระทรวงการต่างประเทศ. แผนภูมิโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ สำนักงาน

ปลัดกระทรวง. [ออนไลน์]. 2567. แหล่งที่มา: https://image.mfa.go.th/mfa/0/mkKfL2iULZ/อำนาจหน้าที่/03_อำนาจหน้าที่/แผนผังอำนาจหน้าที่อัปเดตเมษายน_2567/อำนาจหน้าที่_สป_19042024.pdf [27 กรกฎาคม 2569].

ศูนย์ประชาสัมพันธ์กองทัพบก. ข่าวกองทัพบก ทบ. ออกคำสั่งมอบอำนาจ ผบ. กองกำลังบูรพา และ

ผบ. กองกำลังสุรนารี ควบคุมจุดผ่านแดน แนวชายแดนไทย-กัมพูชา ตามมติ สมช.

[ออนไลน์]. 2568. แหล่งที่มา: <https://rta.mi.th/37049/> [27 กรกฎาคม 2569].

Chongkiittavorn, K. Way forward for Thai-Cambodia trust building. Institute for Strategic Policy. [Online]. 2026. Available from: <https://www.ispadvisory.com/way-forward-thai-cambodia-trust-building/> [2026, August 27].

Khmer Times. Deputy Director-General of Immigration and Deputy Commissioner of Phnom Penh Police arrested on scam, bribery, charges. [Online]. 2026. Available from: <https://www.khmertimeskh.com/501884249/deputy-director-general-of-immigration-and-deputy-commissioner-of-phnom-penh-police-arrested-on-scam-bribery-charges/> [2026, August 25].

การสัมภาษณ์

ณรุทธิ์ สุนทรโธม. กงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ. สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2569.

พสุกันต์ ตีระอรรถกร. กงสุล สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ. สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2569.

รัชพล มณีเหล็ก. ผู้อำนวยการกองต่อต้านการค้ามนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2569.

อำนาจ พละพลีวัลย์. ผู้อำนวยการกองคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ กรมการกงสุล. สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2569

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวกัลยั้วนา เหมกมล
ประวัติการศึกษา	– เศรษฐศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย – เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์และการเงินระหว่างประเทศ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย – Ph.D. (Economics) University of Birmingham สหราชอาณาจักร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2551	เจ้าหน้าที่การทูต 5 กองสนเทศเศรษฐกิจ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2553	นักการทูตชำนาญการ สำนักบริหารการคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงการต่างประเทศ
พ.ศ. 2555	เลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบูคาเรสต์
พ.ศ. 2559	นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กองกิจการเพื่อการพัฒนา กรมองค์การระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2561	ที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์
พ.ศ. 2566	นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กลุ่มงานความร่วมมือลุ่มน้ำโขง สำนักงานปลัดกระทรวงการต่างประเทศ
พ.ศ. 2567	นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) - นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองส่งเสริมเศรษฐกิจสัมพันธ์ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2567	รองกงสุลใหญ่ สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ
พ.ศ. 2566-2567	ผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการชั่วคราวยุทธศาสตร์ความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS)

ทุนการศึกษา

ทุนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในความต้องการของ
กระทรวงการต่างประเทศเพื่อศึกษาปริญญาเอกสาขาเศรษฐศาสตร์
ระหว่างประเทศที่สหราชอาณาจักร

ตำแหน่งปัจจุบัน

รองกงสุลใหญ่ สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเสียมราฐ